RADIO FREE EUROPE
EAST EUROPE RESEARCH & ANALYSIS

CZECHOSLOVAK UNIT

PŘEHLED TISKU

Číslo: 324/XI

Datum: 31.10.68.

OBSAH

J. ŘEŘICHA /Rudé právo/	Nesouhlasíme s pravými, ale ani s levými extrémy	str. 2
gaj /Mladá fronta/	O oslavách takřka komorních	str. 3
pm /Lidová demokracie/	Dovoz zahraničního tisku pokračuje	str. 3
Ing. Věnek ŠILHÁN /Večerní Praha/	Co bylo smyslem ledna	str. 4
mp /Večerní Praha/	Obchod je obchod	str. 5
Zdeněk KODET Miroslav SÍGL Jaroslav KAŠPAR /Obrana lidu/	Nová soustava méně mluvit, více dělat	str. 6
jf /Katolické noviny/	Ze zahájení CMF v Olomouci dne 8. října 1968	str. 9
šr /Učitelské noviny/	O nové organizace mládeže	str. 10
Zd. MEDEK /Kostnické jiskry/	Padesát let	str. 11
red.čl. /Kostnické jiskry/	Komuniké KMK	str. 12
Petr ZEMEK /Život strany/	Provizórium	str. 13
red.čl. /Život strany/	Komunistické strany ve faktech a číslech	str. 14
Vladimír BRICHTA /Život strany/	Karlovarský případ	str. 15
Petr ZEMEK /Život strany/	Hledání východiska	str. 17
red.čl. /Život strany/	Komunistické strany ve faktech a číslech	str. 19
lv /Zeměděls.noviny/	Názory v cifrách	str. 20
ock /Svobodné slovo/	Národy Jugoslávie jsou nám nejbližší	str. 20

RUDÉ PRÁVO, 24. října 1968, str. 3.

2/324/XI

Z PLÉNA OV KSČ V KARVINÉ:

Nesouhlasíme s pravými, ale ani s levými extrémy

Dnešní doba je politicky složitá, a proto není divu, že i mezi komunisty probíhá konfrontace názorů na některé nejzávažnější otázky našeho života. Hledání východisek není pokaždé jednoduché. Náš ostravský zpravodaj, aby postihl i tuto stránku stranické praxe, zaznamenal několik nejzajímavějších myšlenek pronesených na nedávném plenárním zasedání OV KSČ v Karviné.

Poslední plenární zasedání OV KSČ v Karviné se zabývalo současnou politickou situací, ale nemohlo — jak to v závěru řekl vedoucí tajemník soudruh Meduna — udělat hlubokou analýzu příčin současné politické reality. Došlo k závěrům, že k takové politické analýze je třeba mít daleko více a konkrétnějších znalostí, a proto tuto analýzu může zodpovědně udělat jen ústřední výbor.

Přesto ale se diskuse stále vracela k tomu, co se v srpnu stalo, jak na to komunisté hornického okresu reagují, ptají se, proč došlo k srpnovým událostem a jaký to má odraz v našem celkovém životě.

Značná část diskuse na plénu se točila kolem stanoviska, která k současné situaci zaujali někteří staří členové strany, kteří považují vstup armád Varšavské smlouvy na naše území za pozitivní jev, kterého bylo zapotřebí. Na zasedání bylo řečeno, že i když naprostá většina komunistů a organizací je toho názoru, že u nás byl dostatek sil vypořádat se s negativními jevy, nelze těmto komunistům, z nichž někteří stáli u kolébky strany, upírat právo na jejich názor. »I tito soudruzi,« řekl například soudruh Rakszevský, »mají právo se vyjádřit a mohou se mýlit...«

»Některým je i přes 80 roků,« konstatoval tajemník OV KSČ soudruh Sroka, »a když s nimi hovoříme, řadu věcí z minulého vývoje pochopí. Jde o to, citlivě jim vysvětlovat, jaké máme problémy a jak je chceme řešit.«

Tajemník OV KSČ soudruh Dlugi v souvislosti s diskusí o starých komunistech zdůraznil, že si nelze namlouvat, že je jednota. Je zde nebezpečí generačních problémů: v současné době se ve straně střetávají dvě generace, což straně neprospívá. Místo aby se tyto generace vzájemně doplňovaly a jedna druhé si vážily, projevuje se tu přezírání a nedoceňování a před touto skutečností nelze zavírat oči. »Jednoty,« řekl soudruh Dlugi, »musíme dosáhnout na základě programových cílů, které bude nutno vytyčit od ústředního výboru počínaje až po základní organizace.«

Na téma jednota strany si na zasedání pléna vzal také slovo soudruh Ing. Košťál. »Kdyby zde nebyla jednota názorů, nebyla by pociťována ani jednota činů. Aby byla jednota, musejí se vyslechnout názory jak levé, tak střední i pravé. Komunisté vyjádří své připomínky a hlasováním se rozhodne, který názor zvítězí. Myslím, že staří komunisté jsou z velké části poctiví lidé. Oni mají právo říci svoje názory. My zase máme povinnost vysvětlovat jim, v čem se snad mýlí. Je to těžké, protože oni jsou tátové a my jsme synci, ale my máme povinnost stejným způsobem pracovat s mladšími.«

Při této příležitosti jeden z mladých komunistů, soudruh Štěpánek, předseda OV ČSM, požádal plénum okresního výboru strany, aby umožnilo svolání mladých komunistů se starými a zakládajícími členy strany. »Nemůžeme se dělit na mladé a staré,« řekl, »ale potřebujeme konzultovat některé názory. Pak i předsednictvo bude znát cítění mladých lidí.«

»Jednota strany nebude nikdy jednoznačná, ideální,« řekl na závěr soudruh Meduna. »Je třeba se sjednotit na základě důsledně provedené analýzy a politické platformy, sjednocovat názory k zabezpečení konkrétních cílů, tj. demokratizačního procesu, který je v akčním programu strany.«

Když členové okresního výboru hodnotili současnou politickou situaci ve straně, položili si někteří otázku, které nebezpečí je v současné době větší — zda pravé nebo levé. Jako první na tuto otázku odpověděl soudruh Ing. Gonsior: »Můj názor je, že velkou pozornost bude nutno věnovat názorům zleva. Pravé názory jsou „drženy" do určité míry mocenskými prostředky. Levé také škodí, a proto je třeba nejasnosti intenzivně vysvětlovat, protože by mohly způsobit, že by jednota naší strany mohla být narušena, a jsme si vědomi, co by to pro naši stranu znamenalo.« Obdobně se vyslovil i tajemník OV KSČ soudruh Dlugi.

Na závěr tohoto pléna bylo přijato stanovisko, které se plně staví za přijaté závěry moskevského protokolu a říká, že bude vytvářet podmínky pro jejich plnění. Karvinský OV KSČ znovu zdůrazňuje, že se staví za politiku ÚV KSČ, za usnesení přijaté na srpnovém plénu ústředního výboru. Nesouhlasí ani s pravými, ani s levými extrémy a plně se od nich distancuje, neboť tyto narušují jednotu strany. Plénum také potvrzuje, že se staví za důsledné pokračování poledňového vývoje. Stanovisko vedení karvinských komunistů zdůrazňuje také nutnost realizovat nejbližší úkoly, vyplývající z akčního programu, a na těchto dokumentech upevňovat vedoucí úlohu strany. Za hlavní úkol komunistů při normalizaci hospodářského života považuje prosazovat důslednou přípravu plánu hospodářského rozvoje na příští rok a realizaci zásad nové soustavy řízení.

J. ŘEŘICHA

MLADÁ FRONTA, 24. října 1968, str. 1. 3/324/XI

O oslavách takřka komorních

MF odpovídá předseda Svazu vysokoškolského studentstva Petr Rybář

Tak nějak jsme všichni zvědavi, jak oslaví letošní 28. říjen studenti. Proto jsme si zašli pohovořit s předsedou Svazu vysokoškolského studentstva Petrem Rybářem.

MF Vysokoškoláci málokdy chybějí při nejrůznějších významných událostech. Jednou z nich jsou i letošní oslavy 50. výročí vzniku naší republiky. Jak se na nich podílejí?

Vysokoškoláci samozřejmě budou „při tom" i tentokrát. Osobně mohu říci, jak chce oslavit toto výročí Svaz vysokoškolského studentstva, a jak se domnívám, že ho oslaví studentská obec. Svaz dává oslavám pracovní, komorní ráz. Studenti se jako veškerá mládež podílejí na Týdnu mládeže, předsednictvo SVS se sejde na slavnostnějším zasedání zítra, kde bodlá přijmout prohlášení zástupců studentů k tomuto výročí a vyjádřit se tedy nejen k našemu minulému vývoji, ale i k tomu, co očekáváme, nebo jak se domníváme, že by se měl vyvíjet náš další život. V den výročí — 28. října — položíme kytici na hrob našeho prvního presidenta T. G. Masaryka. Jsem přesvědčen, že tak jako my, uctí i široká studentská veřejnost památku všech lidí, kteří se zasloužili o zdárný rozvoj našeho státu. Chtěl bych studenty požádat, aby na to nezapomněli. I jedna růže dá najevo, jak si takových lidí vážíme. Domnívám se, že důstojnější formu podobné oslavy v současných podmínkách a v současných možnostech ani nelze zvolit.

Při určitých kulatých výročích bývá zvykem viditelně demonstrovat svou spokojenost či nesouhlas s čímkoliv. Každý z nás má potřebu se v takových chvílích vyjádřit a dát najevo, co pociťuje. Vždy je však rozhodující výsledek, a tomu je nutné přizpůsobit formu. Mnozí lidé činí něco v dobrém úmyslu a pak se zhrozí, co z toho vzniklo, zhrozí se toho, že interpretace a využití bylo zcela odlišné od původně zamýšleného. Jsem přesvědčen, že tento úděl by byl přisouzen nám, kdybychom zvolili formy, které by takovou možnost poskytly. Nedomnívám se však, že v těchto dnech bychom se měli uchýlit do ústraní v jakémkoliv slova smyslu. Co bych to byl za studenta, kdybych sám sebe vyzýval k apatii a letargii. To už bych dávno nedělal to, co dělám, to už bych nevěřil, že se ještě něco dá dělat. Naopak si myslím, že musíme zaujímat stanoviska a že je musíme dávat klidně, ale rezolutně najevo. Právě dnes platí jako nikdy v mém životě dříve: dvakrát měř a jednou řež. Vím, že ulice je místo, kde by se dalo řezat, ale určitě ne měřit. Ty tolikrát zdůrazňované — klid, rozvaha, sebekázeň — jsou právě tím, čím lze zabránit „utnutí se". S třesoucíma se rukama, horkou hlavou a rozvášněnou řečí je možné se zmýlit nejen o centimetry či metry.

MF Zaslechla jsem z několika míst obavy, zda studenti přece jenom s něčím nevyrukují...

Jak před lednem, tak po lednu sledovali lidé nejen u nás, ale i v zahraničí se zájmem to, co studenti dělali a jak se zachovají. Sledují nás i teď — a to ze všech stran. Všichni to víme až moc dobře. Je velice zajímavé, že nejen páni, ale i kmáni ocoňovali chování a postup studentů skutečně vysoko a pozitivně. Věřím, že po 28. říjnu a 17. listopadu budou mít možnost říci totéž. Samozřejmě, že ono pozitivní hodnocení nás může těšit pouze od těch, které sami pozitivně hodnotíme. A ani nás nenakloněná.

MF Pořádá se k 50. výročí vzniku republiky přímo něco na fakultách?

Fakulty dělají to, co je nejsprávnější — fakultní shromáždění. Diskutují na nich o současné situaci, přijímají svá vlastní stanoviska. Pochopitelně to má smysl jedině tehdy, jsou-li to stanoviska konstruktivní a kritická. Opravovat se přece dají pouze chyby. A jsou-li adresována na pravá místa. (gc)

LIDOVÁ DEMOKRACIE, 24. října 1968, str. 1.

Dovoz zahraničního tisku pokračuje

(pm): Přes řadu těžkostí a přes nepředvídané obtíže kolem novin objevilo se a časem ještě přibude na novinových stáncích několik nových deníků, týdeníků a jiných periodik, odborných i populárních časopisů. A řekněme hned úvodem, že ne pouze našich domácích, ale i dovezených ze zahraničí.

Jaká je vlastně v současné době situace v dovozu zahraničního tisku na náš trh? Ředitel dovozu zahraničního tisku podniku Orbis JIří Šedivý nám poskytl několik informací.

V nynější době, přibližně od počátku září, se dostává do normálních kolejí. Zahraniční tisk, především tím je myšlen tisk ze západních států, je běžně dodáván do našich interhotelů — v současné době si jej objednává 24 našich předních mezinárodních hotelů. Mají možnost si objednat i ty noviny a časopisy, které nejsou ani v běžném prodeji u stánků PNS. Pochopitelně že tento odběr v hotelích klesl jednak normálně v posezónní době, jednak ovšem také vlivem nedávných událostí, kdy zejména zahraničních hostů u nás bylo minimálně.

Trochu jiná situace je u běžného stánkového prodeje, uvedl dále J. Šedivý. Běžně a ve stejném množství se dál prodávají noviny komunistických a pokrokových stran ze západní Evropy, zvýšil se počet a množství dovážených módních i odborných časopisů.

Pokud se týká situace, nebo spíše plánu na příští rok, má se značně rozšířit objem dovozu periodické i neperiodické literatury pro jednotlivé resorty. S finančním krytím se počítalo již dříve. Půjde především o snahu zásobit náš trh odbornými a populárně naučnými časopisy technických směrů. Rovněž se uvažuje o zřizování speciálních prodejen zahraničního tisku v krajských i dalších větších městech na způsob specializované prodejny v Praze v Jungmannově ulici.

Co bylo smyslem

Lidé často kladou otázku jak se bude vyvíjet naše politika po známých srpnových událostech. Jakou politickou linii bude strana sledovat a co z toho, co tvořilo tzv. polednovou politiku zůstane základní orientací i pro příští období.

V srpnu, poté, kdy vstoupila vojska Varšavské smlouvy na naše území, došlo k jednání našich stranických a vládních představitelů v Moskvě a znovu pak začátkem října. Vedení strany ani vládní orgány o vstup cizích vojsk na naše území nepožádaly. Přesto se vstup těchto vojsk stal zásadním faktorem politické situace tohoto období. V současné době je již naším parlamentem ratifikována smlouva se Sovětským svazem o dočasném pobytu sovětských vojsk na našem území.

Podle této dohody jsou tato vojska v ČSSR dočasně na obranu bezpečnosti republiky před vnějším nepřítelem. Tedy nikoliv proto, aby svou přítomností řešila vnitřní politická záležitosti Československa. O tom konečně svědčí jeden z paragrafů, který hovoří o nevměšování sovětských vojsk do našich vnitřních záležitostí. Tato dohoda je nesporně důležitým dokumentem pro celou naši další politiku, je kromě toho splněním jednoho z bodů moskevských dohod.

Charakteristické rysy

Často se hovoří o normalizaci politické situace v Československu. Hovoří se také o pokračování v tzv. polednové politice, jejíž základní osou je plnění akčního programu strany i známého vládního prohlášení. Myslím si však, že bude velmi potřebné důkladnější rozšifrovat jednotlivé prvky polednové politiky, neboť to umožní lépe určit další směr politiky strany pro nejbližší období. Je již na čase různé výzvy a prohlášení nabádající k rozumu a ke smyslu pro politickou realitu nahradit přesnými formulacemi o tom, **co sledujeme, chceme a budeme dělat.** Nekonkrétní výzvy neobsahující žádné pozitivní prvky pro současnou i budoucí politiku působí spíše depresivně a u jednotlivých stranických funkcionářů a stranických i státních orgánů vyvolávají spíše pocit nejistoty a nemohoucnosti. Podobný pocit má i obyvatelstvo. Jestliže se nemá **ochromit politická aktivita členů strany i spojení strany s lidem je bezpodmínečně nutné velmi rychle formulovat konkrétní program stranické politiky pro nejbližší období.**

Politicky musí tento program vycházet z dokumentů stranických orgánů po lednu 1968, zejména z akčního programu strany i usnesení květnového plénu. Musí být přesně řečeno, co bylo smyslem polednové politiky, jaká byla hlavní linie této politiky, co jsme považovali za prioritní v ekonomice, v oblasti výchovy a kultury, v oblasti politického systému atd.

Za charakteristické rysy polednové politiky považují především postupné upevňování vedoucí úlohy strany a překonávání hluboké vnitrostranické krize, která má své kořeny v systému politiky, jaký představovala skupina Novotného. Překonávání této krize bylo současně doprovázeno odstraňováním sektářských rysů v politice strany vůči jednotlivým sociálním skupinám naší společnosti i občanům stojícím mimo stranu. To vše se začalo projevovat v politice, která směřovala k obnovení funkcí Národní fronty, v odmítnutí kádrového stropu pro bezpartijní, v pokusech o nové vědecké rysy personální politiky, hospodářské i státní správy. Důležitým rysem polednové politiky byla snaha po obnově vedoucí úlohy dělnické třídy v naší společnosti, zlepšení jejího sociálního i kulturního postavení, prostě všechno to, co shrnujeme pod pojmem dělnická politika.

Stopy minulosti

To všechno však nebylo možné trvalo řešit bez úspěšného hospodářského rozvoje. Problémy našeho hospodářství měly být řešeny prohloubením ekonomické reformy, která směřovala k aktivizaci jednotlivých hospodářských podniků tím, že jim dá dostatečný rozsah pravomocí při rozhodování o jejich vlastní hospodářské perspektivě. Současně s tím ekonomická reforma sledovala upevnění politicko-hospodářských funkcí státu a přesněji vymezovala jak povahu, tak i rozsah státních regulačních zásahů do hospodářství i prostředky a pravidla tohoto ovlivňování.

Významným rysem polednové politiky byla i linie na změnu státoprávního uspořádání v podobě federalizace republiky, která zabezpečuje rovnoprávné postavení slovenského i českého národa při řízení našich společenských, státních, hospodářských i kulturních záležitostí. Toto uspořádání umožní zapojit do hospodářského a kulturního rozvoje maximum národní aktivity i iniciativy obou našich národů.

Všechny tyto prvky polednové politiky se formovaly v akčním programu strany, ve vládním prohlášení a postupně se začaly uvádět do života. To se dělo v ovzduší kritického hodnocení minulého období, v ovzduší, ve kterém se střetávaly politicky formulované zájmy jednotlivých sociálních skupin obyvatelstva i reprezentantů politického systému. Přitom uplatňování hlavní linie politiky formulované stranickými orgány bylo nutné bránit proti extrémním silám zprava i zleva. Velmi často se zdůrazňovalo, že extrémní síly naší společnosti stály pouze napravo od stranické politické linie. Každý, komu v poslední době neselhala paměť, však ví, že extrémní politické síly stály také nalevo, od linie, kterou zaujímala strana ve svých dokumentech. Koneckonců, to dosvědčuje i jednání některých skupin lidí, kteří se sice slovy hlásí k politice strany, ale prosazují dogmaticko-sektářské názory. Není se čemu divit. Celý náš společenský život není jednoduchý. Vliv obou těchto extrémních sil na politickou atmosféru v ČSSR bude nutno ještě zhodnotit.

LEDNA

Vzájemný střet těchto sil se odehrával i v oblasti veřejných komunikačních prostředků a samozřejmě i ve straně. Toto střetávání dostávalo stále více charakter sporu o kádry, o jejich správné rozestavení a využití. Kádrové otázky se staly jednými z prvořadých otázek. Koneckonců i programový XIV. sjezd strany je měl principiálně řešit. Tak tomu vždycky bylo a je, že změny, které chce společnost ve svém vlastním zájmu uskutečnit, nemohou provádět v zásadě lidé, kteří dělali jiné věci a jinak, než jak si to vyžaduje nové období. To platí ve všech oborech lidské činnosti a platí to i v politice.

Spor o kádry, který byl spojen s kritikou chyb na jedné straně a s formováním programů činnosti na druhé straně, vedl bezpochyby k tomu, že někteří funkcionáři se cítili ohrožení ve svých pozicích a právech. Způsob, jakým všechny tyto otázky byly řešeny, byl mnohé poznamenán tím politickým ovzduším, které zde platilo do ledna a které vyvolalo u mnoha lidí pocity nejistoty a svojí budoucnosti. Vždyť právě pro předlednové období bylo typické, že kádrové změny se prováděly nucitlivě, a byly často doprovázeny represí. Tento konflikt, který by byl za všech jiných okolností zcela přirozený a který se vždy a za všech okolností znovu a znovu projevuje, probíhal však bez podstatného vlivu vedoucích orgánů strany. Odstřelování funkcionářů, jak se to často nazývalo, bylo vedeno z obou krajních extrémních pozic. Řada lidí byla skandalizována v různých doplňcích a letácích, vzbuzovaly se antisemitské vášně a z druhé strany byli napadáni lidé, kteří ve svých funkcích učinili sice řadu chyb, ale osobně byli čestní a obětavě pracovali pro naši společnou věc.

Neoddalovat řešení

Politický pohyb, ke kterému došlo po lednu, a ve kterém se začaly přesněji rýsovat obrysy

VEČERNÍ PRAHA, 24. října 1968, str. 3.

5/324/XI

politiky strany v hospodářství, kultuře i ve vývoji politického systému, však nedocenil jeden z důležitých faktorů našeho hospodářského i politického vývoje, kterým jsou bezpochyby mezinárodní vztahy. Výrazem toho pak byl vstup vojsk Varšavské smlouvy na území ČSSR. Vznikly nové politické skutečnosti.

Naše politika musí pro budoucnost uchovat a rozvinout všechno pozitivní, co se v polednové politice buď zformovalo, nebo začalo formovat. Na druhé straně se musí zbavit všeho toho, co ji brzdilo, nebo vyvolávalo nedůvěru. Hlavní přitom musí být to, co je ku prospěchu našeho lidu a republiky. Diskuse musí být vedena především o těch věcech a opatřeních, která umožní zlepšit náš hospodářský stav, zdokonalit naši kulturu, vědu i výchovný systém, prohloubit politický systém tak, aby umožnil našim občanům podílet se na správě našich společných záležitostí. Problémů ve všech těchto oblastech je mnoho. Řešení některých z nich se teprve začalo formovat. K řešení jiných jsme se ještě nedostali. Potřebujeme proto důkladný rozbor všech těchto problémů a potřebujeme také přesné a cílevědomé programy činnosti. Bez těchto dvou věcí není možné předpokládat, že společenská i hospodářská aktivita obyvatelstva bude trvale vysoká. Vážným problémem přitom bude i úloha hromadných sdělovacích prostředků. Tyto prostředky ve všech oblastech naší činnosti musí působit tak, aby aktivizovaly tvůrčí schopnosti našeho lidu ve prospěch hospodářské prosperity, kulturního rozvoje, rozvoje vědy, školství i ve prospěch stability našeho politického systému. Informace, které sdělují obyvatelstvu, nesmí být zbaveny kritiky, chyb a nedostatků, a to i včetně kritiky jednotlivých osob, pověřených těmi či oněmi funkcemi. Nevidím v takovém postoji hromadných sdělovacích prostředků k našim vnitřním záležitostem nic protisocialistického. Bez kritického postoje k našim chybám nikdy nepřesvědčíme lid o tom, že to myslíme vážně. Kritika je vždy předpokladem nápravy. A hromadné sdělovací prostředky musí vytvářet veřejné mínění a je aktivním a trvalým faktorem politiky. V této oblasti není třeba vytvářet žádnou cenzuru a ani autocenzuru. Jde jenom o solidnost zpráv a informací a o to, aby směřovaly k nápravě poměrů.

Prof. ing. VĚNEK ŠILHÁN, CSc.

VEČERNÍ PRAHA, 24. října 1968, str. 3.

VEECRNÍ PRAHA, 24. října 1968, str. 3.

OBCHOD JE OBCHOD

Odporují obchodní styky socialistických zemí s kapitalistickými marxismu-leninismu? Porušuje se jimi socialistický charakter společnosti? Vydáváme se všanc libovůli západoněmeckých monopolů, když s nimi otevřeně obchodujeme?

Otázky takhle jednoznačně formulované působí samozřejmě v době, kdy například Sovětský svaz staví za účasti jedné z největších světových kapitalistických firem automobilku na Volze, poněkud slabomyslně. Skutečností minulých měsíců a týdnů však je, že se podobné úvahy směrem k nám objevily právě v těch zemích, které věnují velké úsilí rozšíření obchodních styků s vyspělými kapitalistickými zeměmi.

Například Bulharské lidové republice se podařilo dosáhnout v tomto směru v roce 1966 významných úspěchů. Bulharští obchodníci zajistili pozoruhodné přírůstky v obchodě s NSR, Velkou Británií a Itálií. Ještě úspěšnější byli u Japonska a Francie, kdo objem obchodu dokázali v roce 1966 ve srovnání s předcházejícím rokem zvýšit dokonce na dvojnásobek.

Podobný vývoj pokračoval i v minulém roce. Typické je, že NSR si stále zachovává vedoucí postavení ze skupiny kapitalistických zemí a že Bulharsko má v tomto obchodě stále pasivní bilanci. Podíl NSR na celkovém obratu zahraničního obchodu Bulharska (sečte se dovoz i vývoz) byl v roce 1966 6,2 procenta. Jen pro srovnání: Československo v témže roce dosáhlo v Bulharsku pouze 5,1 procenta.

Výměna zboží Německé demokratické republiky se skupinou vyspělých kapitalistických zemí vzrostla v roce 1966 proti roku 1965 o 12 procent. Hlavní příčinou tak rychlého vzestupu je především růst dovozu — až o 22 procent, který souvisí s modernizací hospodářství NDR. Vývoz v téže době stoupl o pouhá tři procenta, což vedlo k dalšímu zvýšení pasivního obchodního salda NDR s těmito zeměmi.

Nejvýznamnějším obchodním partnerem z kapitalistických zemí byly znovu v roce 1966 NSR a západní Berlín, jež spolu ovládly více než desetinu celého zahraničního obchodu NDR. Na druhém místě byla Velká Británie. V minulém roce se obchod s touto skupinou dále zvýšil zhruba o 12 procent.

Podle obchodních dohod uzavřených na letošní rok se dá předpokládat, že obchod s Francií bude větší asi o 20 procent a s Itálií dokonce o 30 procent. Dne 9. srpna 1967 byla také uzavřena dohoda mezi NDR a západoněmeckou Treuhandstelle für Interzonenhandel, která umožní další rozvoj obchodu mezi oběma německými státy.

V Polské lidové republice se sice v minulém roce obchod s vyspělými kapitalistickými zeměmi dále rozvíjel, ale proti roku 1966 se poněkud snížilo tempo jeho rozvoje. Tyto země se loni podílely na celkovém obratu zahraničního obchodu Polska 28 procenty. Nejvíce se loni zvýšil obchod se zeměmi EHS (vývoz Polska o 4 procenta vyšší a dovoz o 16). Největší zásluhu na tom mají intenzivní a stále se zvyšující polské nákupy v NSR.

Pasivní saldo obchodu s kapitalistickými zeměmi bylo v r. 1967 159 mil. devizových zlotých.

Ve výčtu suchých, ale přesvědčivých čísel by se dalo pokračovat i u dalších zemí. Stejně tak by nebyl problém místo čísel uvést třeba velice konkrétní příklad: v Bulharsku bylo dokončeno v burgaském petrochemickém závodě zařízení na výrobu 10 000 tun etylénoxydu a 9000 tun glykolénu ročně; postavila je západoněmecká firma Chemische Werke Hüls (Marl).

Hromadění faktů by však jen znovu ukázalo na tendenci, která je ve vztazích Západ—Východ již delší dobu zřejmá. Modernizace národních hospodářství v socialistických zemích si vyžaduje nejlepší výrobní zařízení. Již několik let se obchodníci ze socialistických států obracejí bez zbytečných zábran tam, kde pro celou řadu výrobních oborů takové stroje jedině mohou dostat — na Západ.

Politika a ideologie socialismu mnohdy nutí socialistické země vést s kapitalistickými nepříliš příjemný dialog. To však nebrání, aby se někde v klidu, kam nezaléhá hluk tiskových polemik, nepodepisovaly rozsáhlé obchodní smlouvy. A je to určitě dobře, protože se přece říká, že právě obchodníci jsou prvními posly dorozumění.

(mp)

OBRANA LIDU, 26. října 1968, str. 4. 6/324/XI

NOVÁ SOUSTAVA: méně mluvit, více dělat

Rozhovor Obrany lidu s prof. Zdeňkem KODETEM, CSc., vedoucím katedry politické ekonomie Vys. školy politické

Soudruhu profesore, jste jedním ze signatářů, kteří podepsali stanovisko našich ekonomů, jimž se hlásíte k vládnímu prohlášení z 13. září t. r. Podle tohoto prohlášení se má i nadále pokračovat v uskutečňování naší hospodářské reformy. Které hlavní úkoly považujete v současných podmínkách za nejdůležitější?

Rozvíjení hospodářské reformy naráží v současné době na určité bariéry. Přesto se jí nechceme a nemůžeme vzdát. Z úkolů, které hospodářská reforma obsahuje, považuji za nejdůležitější dva. Prvním je dnes bezesporu samostatnost a odpovědnost podniků včetně rad pracujících, a druhým je federalizace. První úkol je snad nejdůležitější vůbec. Snad je nedopatřením, že vládní prohlášení z 13. září právě samostatnost podniků a vytvoření rad pracujících postavilo až na jedno z posledních míst. Domnívám se, že to je vlastně předpoklad pro řešení mnoha ostatních otázek, které vládní prohlášení vytyčuje vpřed, například pro řešení cenových a hodnotových deformací vůbec, mzdových otázek, problémů rovnováhy atd. Se samostatností podniků souvisejí dvě důležité věci. O první se zmiňují ekonomové rovněž v jednom ze svých prohlášení — jde o osamostatnění podniků neboli o jejich oddělení od státní administrativy. To pochopitelně neznamená jejich absolutní svobodu. I když budou podniky plně samostatné, bude je stát samozřejmě řídit především pomocí ekonomických nástrojů. Důležité však je, aby vznikla postupně samostatně fungující podnikatelská sféra, což vyžaduje, aby se oddělily od státu především průmyslové podniky — a své oprávnění to má i v ostatních odvětvích — a nebyly řízeny přímo administrativně.

Čili — podle vás tzv. institucionální problémy by měly být vyřešeny především?

Ano. Souvisí totiž s ustavováním rad pracujících. Nemají-li se rady pracujících stát formální záležitostí a nemají-li mít stejný osud, jaký je svého času počkal v Maďarsku nebo Polsku, je nutné řešit samostatnost podniků současně nebo v souladu se vznikáním rad pracujících. Jedině v samostatném podniku, který existuje jako subjekt trhu, může existovat plnoprávně fungující rada pracujících, která má všechna podnikatelská práva, ale také povinnosti, které jí — doufejme — budou poskytnuty v nejbližší době připravovaným zákonem o podniku. Jestliže bychom tyto dvě věci nevyřešili současně, tak by se mohlo stát, že rady pracujících budou tzv. „nástrojem" centrálního státního aparátu a přívěskem ředitelů, a pak by pochopitelně nemohly plnit funkci podnikatelských orgánů pracujících, které zároveň např. schvalují a jmenují ředitele podniků.

Tedy podnikové rady jako samosprávný orgán a ne jedna z forem tzv. účasti pracujících na řízení, jak o tom hovoří návrhy ÚRO. Podobné pojetí tu už bylo při reorganizaci v roce 1957 a všichni víme, jak to skončilo například s technickoekonomickými radami.

Souhlasím. Výše uvedené hlavní otázky souvisejí s dalšími úkoly nové soustavy. Mám na mysli ekonomické nástroje, jakými jsou odvody podniků, systémy zdanění, centrální regulace cen a mezd a dále náprava cenových a hodnotových deformací vůbec. Musíme mít na paměti, že ekonomické nástroje jsou dnes vypracovávány za podmínek, kdy neexistují tržní vztahy, kdy ještě nefunguje trh v pravém slova smyslu, neexistují ekonomicky reálné ceny, ale ceny deformované, je nivelizace ve mzdách, což deformuje strukturu výrobních nákladů apod. Jedině ruku v ruce s vytvářením samostatných podniků a s jejich fungováním jako tržních subjektů se mohou tvořit ekonomické tržní ceny a postupně i takové nástroje ekonomického řízení, kterým podniky budou rozumět, a které budou trh skutečně ovlivňovat.

Co říkáte argumentům, které se objevují v tisku a rozhlasu některých zemí Varšavského paktu, že totiž využití tržních forem při řízení je návratem ke kapitalismu?

Je to přinejmenším nedorozumění, jestliže se ztotožňuje zbožní výroba a trh s kapitalismem. Je přece známo, že už dávno před kapitalismem existovaly určité formy tržních vztahů i zbožní výroba v určitých formách a že jsou tu i příklady, například z Jugoslávie, kdy je slučitelná existence trhu a zbožní výroby se socialismem. Teoreticky vůbec nelze tyto věci stavět proti sobě, jakoby přechod k tržnímu hospodářství a využívání zbožně peněžních vztahů znamenalo návrat ke kapitalismu. Musíme pochopitelně ty rysy, kterými kapitalismus zbožní výrobu a trh deformoval, určitým způsobem eliminovat nebo přetvořit. Protože se znovu vracíme k trhu, který jsme dříve likvidovali, je to velmi složité a obtížné. Chceme to však dokázat a vytvořit tržní vztahy a tržní mechanismus, který je socialistický a nemá specifické rysy, jaké do něho vnesl kapitalismus.

K těmto otázkám bylo vydáno již značné množství teoretických prací, vy sám jste autorem jedné z nich; ale nejen u nás, i v ostatních socialistických zemích, například v Sovětském svazu, byly takové práce vydány. Vraťme se proto ještě k druhému hlavnímu úkolu, kterým je federalizace...

Podle mého názoru, má-li mít federace ekonomický smysl a tím i politický význam, musí vzniknout taková institucionální struktura, která bude efektivně fungovat. Musí to být organismus, který bude mít daleko méně byrokratických prvků než měl předcházející hospodářský řídicí aparát. Zdá se mi, že v diskusích o federalizaci tyto okolnosti unikají a existuje nebezpečí zbyrokratizování i nového federalizovaného systému. Jeho komplikovaná struktura, vazby, omezení při rozhodování — to všechno může (jestliže bychom si to nebezpečí stále neuvědomovali) vést k tomu, že sice teoreticky vytvoříme

správný model federalizace z hlediska práv obou národů, ale bude to model z hlediska ekonomického velmi neefektivně fungující. V ekonomice je federalizace komplikovaná právě proto, že ji tvoříme v administrativně centralistické soustavě řízení. Zdaleka by to nebylo tak složité, kdybychom měli již tržní ekonomiku, samostatné podniky, kdybychom neměli ten ohromný byrokratický aparát nad podniky.

Jinými slovy — náš ekonomický systém je stále nedokonalý a ke skutečně nové soustavě řízení má ještě daleko. Je tomu tak?

To potvrzuji. Nová soustava řízení existovala u nás po určitou dobu jako určitá soustava teoretických principů a také v této podobě se původně těžce prosazovala za předlednového režimu Novotného éry. Bylo třeba velkého úsilí, mnoha diskusí, polemik a přímých jednání v politických orgánech, aby tato soustava byla přijata. Nakonec se stala součástí usnesení stranických orgánů, vlády a XIII. sjezdu KSČ. Ovšem přijetí principů je jedna věc a realizace v praxi je věc druhá. V realizaci těchto teoretických správných principů jsme neustále na začátku. Dokonce bych řekl, že v posledním období došlo k některým opatřením, která znamenají, že se naše slova pokud jde o novou soustavu řízení, rozcházejí s činy. Mám na mysli taková opatření jako vázání růstu produktivity práce na růst mezd nebo vázání prémií hospodářských pracovníků na tzv. programové úkoly apod. To všechno připomíná starý systém řízení a kdyby se rozšiřovaly podobné kroky, mohlo by to vést k diskreditaci nové soustavy. Domnívám se, že dnes je hlavní to, co už bylo rozpracováno nejen v oblasti teorie, ale i v oblasti aplikací v praxi, účinně a rozhodně realizovat prostřednictvím toho hospodářského aparátu, který u nás existuje nebo který bude existovat po federalizaci. To je rozhodující a zde se v minulých měsících udělalo dost málo. Teď je období, kdy by bylo asi správné méně mluvit, méně teoreticky zdůvodňovat správnost soustavy, ale více a účinněji ji v praxi realizovat.

V jaké souvislosti jsou naše vnější zahraničně obchodní vztahy s naší celkovou hospodářskou reformou? Lidé se často ptají, zda ji nemohou brzdit?

Je známo, že jsme zemí, která bez rozsáhlého zahraničního obchodu, vědeckotechnických, ekonomických, licenčních a jiných vztahů se zahraničím nemůže existovat, jestliže nechce stagnovat a zaostávat. U nás tyto vztahy hrají snad největší úlohu ze všech socialistických států. Žádný z nich není tak závislý na vnějších vztazích jako my. Přitom převážná část našich ekonomických vztahů je se zeměmi RVHP a především se Sovětským svazem. Měli bychom zde vyvíjet z naší strany větší iniciativu při prosazování pozitivních změn. Na některých návrzích se pracuje a budou projednávány. Zejména bychom měli prosazovat, aby mezistátní styky neprobíhaly jen na úrovni vlád či vládních komisí, ale aby to postupně byly také přímé vztahy mezi podniky.

To už se však v orgánech RVHP proklamuje delší dobu, ale stále se mnoho neděje...

Ano, ale nezáleží jen na nás, ale také na našich partnerech. Pokud vím, byly by určité možnosti a jsou i jednání v některých zemích, ale nedá se dosud hovořit o fungujících přímých mezipodnikových vztazích. Socialistické podniky by měly vstupovat do tržních vztahů nejen uvnitř svých zemí, ale také navenek, do zahraničí. Ovšem na tomto principu se musí nejprve shodnout země RVHP.

Jestliže převážná část našeho zahraničního obchodu je se socialistickými zeměmi, neznamená to, že bychom měli zmenšovat podíl našeho obchodu s vyspělými kapitalistickými státy. Přece nechceme technicky a organizačně zaostat, naše ekonomika se bez těchto vztahů rovněž nemůže obejít. Dokonce bychom měli podíl vyspělých kapitalistických států na našem zahraničním obchodu mírně zvýšit, alespoň na úroveň některých jiných socialistických zemí, které mají daleko větší podíl vyspělých kapitalistických zemí na obratu svého zahraničního obchodu. Bylo by naštěstí pro naše hospodářství, kdyby se tyto vztahy snad omezovaly a zužovaly.

Mimochodem — krátce před přijetím první pětiletky se u nás ještě uvažovalo o tom, že náš obchod s Východem a Západem bude v poměru jedna ku jedné, že bude vyrovnaný.

Máte pravdu, jenomže pak tento podíl klesl až pod 30 % a v posledních letech se znovu dostal nad 30 procent. Ovšem podíl vyspělých kapitalistických států na obratu našeho zahraničního obchodu je nižší — tvoří přibližně jednu pětinu obratu.

Tady je opět souvislost s naší novou soustavou: jestliže hodnotové vztahy přinutí podniky vyrábět zboží vysoké úrovně, budeme s to prosadit se na světových trzích a také více nakupovat. K pružnému rozběhu se však nabízejí možnosti společného podnikání. Svědčí o tom i příklady ze SSSR, který takové vztahy navazuje s francouzskými, japonskými nebo švýcarskými koncerny.

V těchto případech jde o koprodukci společných podniků; vždy se to děje ve formě společného, například bulharsko-francouzského podniku, dejme tomu na výrobu automobilů — ovšem to není forma připuštění kapitálové účasti v zemi v pravém slova smyslu. To by musel v těchto zemích existovat zákon, který by obecně regulával podmínky, za kterých se může u nich cizí kapitál uplatnit. Ovšem my zavádíme i pokud jde o vytváření společných podniků s vyspělými kapitalistickými firmami, zatímco Bulhaři, Sověti jsou mnohem dál.

V tisku některých socialistických zemí se objevila i kritika na naši adresu, že chceme návrat soukromého podnikání, soukromého vlastnictví výrobních prostředků.

Jsou to nesmyslná tvrzení, jestliže se někde píše o tom, že by se chtěl u nás vracet k soukromému podnikání v průmyslu. To nikdo nikdy u nás netvrdil, nepsal a nikde neprosazoval. Ovšem je určitý problém, jaký mají mít v socialismu podíl jednotlivé formy vlastnictví na celkové ekonomice. Zda má docházet v takové míře ke generálnímu nebo úplnému vyvlastnění i malovýrobců, živnostníků nebo rolníků, jako tomu došlo u nás v minulých letech, nebo do jaké míry ohrožuje socialismus, když existuje dejme tomu v zemědělství nebo ve službách určitá vrstva soukromých podnikatelů. Tak jako v Polsku neohrožuje socialismus skutečnost, že mají většinu soukromého zemědělství, tak jako v Německé demokratické republice neohrožuje socialismus rozsáhlé soukromé podnikání v malovýrobě, dokonce jsou tam i střední podniky v soukromých rukou, tak také u nás by nemohlo ohrožovat socialistické zřízení to, kdyby v oblasti služeb působily soukromé podniky nebo živnosti. Takové záměry se mají realizovat a podle mého názoru například oblast služeb je vůbec nepostižitelná bez určitého podílu drobného podnikání, například v opravárenství těch výrobků nebo zařízení, které nevyžaduje velkých základních fondů, ale kde stačí jen nářadí a šikovné ruce. Tam je možné vydávat oprávnění podnikat těm lidem, kteří mají zájem. Proto si myslím, že směšovat tuto naši snahu o vyřešení služeb a oprav tím, že budeme připouštět určité drobné podnikání, s návratem k soukromokapitalistickému podnikání, je neseriózní.

Ještě otázka, která zajímá velké okruhy lidí: jak souvisejí všechny snahy o hospodářskou reformu s problémem tzv. sociálních jistot, které u nás existovaly a dosud existují?

Můj názor na tuto otázku je následující: V minulosti se u nás vytvořila sociální jistota určitého specifického druhu. Stát ve svých aktech fakticky garantoval každému občanovi, že má zaručenou určitou odměnu, tedy určité životní nivó. Šlo fakticky o charakter určitého závazku centra vůči lidem, že životní úroveň nebo mzdy se zvýší o tolik, ceny jen o tolik atd. V naší politice životní úrovně měly a dosud mají značné místo sociální prvky.

Myslím, že zabezpečení životní úrovně a tedy i sociální jistota musí záležet především na aktivitě a iniciativě každého jednotlivce, na jeho schopnostech. Centrální orgány mají diferencovaně této aktivitě pomáhat, ovlivňovat ji a vytvářet pro ni podmínky, pracovní příležitosti, aby výše životní úrovně každého jednotlivce nebo určitých skupin viditelně souvisela s jeho výkonem, iniciativou a schopnostmi. Tyto — poněkud jednoznačně vyjádřené principy by se měly dostat do čela naší politiky životní úrovně a také do politiky v oblasti sociální. Samozřejmě nelze razit heslo, že je třeba každého hodit do vody a říci plav! Stát musí dávat určité sociální jistoty. Musí na sebe vzít určitou míru sociálních důsledků ekonomického rozvoje a část musí nést i každý jednotlivec. U důchodců, občanů práce neschopných, u ro-

8/324/XI

dín s dětmi je nesporné, že v dosavadní politice pomoci státu musíme u nás pokračovat. Čili — bylo by asi třeba změnit pořadí hodnot v oblasti sociálních jistot a životní úrovně. Do popředí se musí dostat souvislost životní úrovně s výkonem, kvalifikací a iniciativou každého jednotlivce nebo skupiny, protože jedině tak můžeme rozhýbat naše hospodářství. Jestliže odměňování pracovníků bude záviset na tom, jak jejich podnik vyrábí a jak se uplatní na trhu, jaký vytvoří hrubý důchod, tak totéž musí platit i u jednotlivce. Nelze na jedné straně hovořit o tom, že budou podniky dobré a špatné, bohaté a méně bohaté, a přitom si myslet, že v oblasti odměňování jednotlivců bude existovat nadále dnešní rovnostářství a nebudou větší rozdíly. Principy zde musí být nikoliv protikladné, ale obdobné.

Za nezvyklých okolností slavíme nyní 50. výročí vzniku naší republiky, přesto nám dovolte ještě na závěr tuto otázku: jste optimista, pokud jde o hospodářský rozkvět naší země v příštích letech?

Před 50 lety — po nápravě válečných škod — jsme měli na tehdejší dobu a na naší zem moderní, efektivně fungující ekonomiku. Více jak dvě třetiny průmyslu Rakousko-Uherska představovaly ekonomický potenciál, který ve své době patřil k evropské špičce. Ovšem už mezi dvěma světovými válkami se nám začala evropská špička vzdalovat. Po roce 1945 došlo k rychlé rekonvalescenci naší ekonomiky a brzy jsme měli šanci tuto špičku opět dostihnout. Ovšem pak jsme začali „ztrácet dech". Bylo by nespravedlivé, kdybychom úplně odmítali uplynulých dvacet let, neviděli úspěchy, které jsme nesporně měli. Stejně nesporným faktem však je, že jsme nezachytili nástup vědeckotechnické revoluce ve vyspělých zemích kolem padesátých let, a dnes zaostáváme v průmyslové aplikaci vědy a techniky, prostě v tom, co souhrnně nazýváme vědeckotechnickou revolucí. Kdyby se nám podařilo co nejdříve se „chytit" — a to závisí kromě jiného na účinné aplikaci nové soustavy řízení — stal bych se optimistou. Jsem tedy — jak vidno — podmíněný optimista.

Rozmlouvali:
Miroslav SIGL a Jaroslav KAŠPAR

OBRANA LIDU, 26. října 1968, str. 4.

KATOLICKÉ NOVINY, č.42-43/68, 27. října 1968, str. 2.

9/324/XI

Ze zahájení CMF v Olomouci dne 8. října 1968

DR. ZAPLETAL: Mám co dělat, abych se ubránil patosu, mám-li pozdravit zahájení vašeho školního roku. Zahájení na olomoucké pobočce Cyrilometodějské bohoslovecké fakulty vítáme u nás na ministerstvu kultury jako další krok ke skutečné normalizaci našeho národního života. Jako čin, který směřuje k postupnému doplnění řad katolického duchovenstva na Moravě a ve Slezsku, což si žádají naši věřící občané a což uznává za objektivní a spravedlivý požadavek celé polednové Československo. Prožíváme podivuhodný historický rok. Všichni cítíme a víme, že vám především drahá svoboda náboženství a svoboda náboženského přesvědčení, zaručená ústavou, se stala společným zájmem, pod spontánní ochranou veřejného mínění, pod ochranou všech čestných Čechů a Slováků bez rozdílu, ať jsou věřící, nebo nevěřící. Dnes toto ústavní právo je věcí cti a zájmu každého občana. Všichni cítíme a vidíme, jak nám před očima vyrostlo cosi velikého, cosi, čím najednou imponujeme světu i velkým mocným národům. A to se jmenuje skutečná solidární jednota všech složek našeho lidu. Naše národy se upnuly k ideálu hluboce humánního socialismu a myslíme, že není už asi síly, která by je z této cesty dokázala odvrátit. Deformace právního řádu a křivdy minulosti jsou odsouzeny, jsou zavrženy k všeobecnému opovržení. Lid český a slovenský se s úctou obrací k humanitní tradici svých dějin. Tyto poznatky tvoří nejvíce povznášející nejradostnější a nejpozitivnější část naší dnešní národní reality. Myslím, že jsou solidním zřídlem naší společné naděje na lepší budoucnost našeho lidu. Dovolte mi závěrem ještě srdečně uvítat v naší moravské zemi i slovenské posluchače bohoslovecké fakulty. Přejme jim, nechť se na Moravě cítí bezvýhradně jako doma. Závěrem bych, vážení pánové, dodal, že jsme přesvědčeni, že poslání kněze má velice hluboký národní význam a vaší práci a vašemu studiu přejeme plný zdar a úspěch.

DĚKUJI PANU Dr. ZAPLETALOVI za jeho slova přivítání, za slova, kterými chtěl sám za sebe a jistě také za svůj úřad trochu rozptýlit mlhy, které sedají na nás všechny. Prosím ho, aby tlumočil panu ministru kultury a všem zaměstnancům náš dík, naši vděčnost za to, že jste i vy nám pomohli uvést do života olomouckou moravskou pobočku pražské bohoslovecké fakulty. Jsme a budeme vám opravdu vděční za dnešek a vděční za budoucnost, v niž věříme, že bude stále a stále lepší, jak i vy, pane doktore, jste to ve svých slovech a ve své naději naznačil. Děkuji vám srdečně. A nyní prosím našeho vzácného hosta pana prorektora dr. Lejhance jako zástupce olomoucké Palackého university, aby pozdravil také laskavě naše bohoslovce a naše slavnostní shromáždění.

BYL JSEM POVĚŘEN, abych vám u příležitosti obnovení bohosloveckého studia zde v Olomouci tlumočil srdečný pozdrav pracovníků a vedení Palackého university i všech jejích fakult. Měl jsem možnost sledovat z nejbližší blízkosti velká úsilí, která jste vynakládali k obnovení tohoto studia ve zdejším městě a mohu plně ocenit i obětavost, to nadšení a houževnatost, se kterým jste mnohdy překonávali překážky, které se zdály někdy až nepřekonatelné. Vím, čeká vás velmi mnoho těžké práce ve velmi odpovědném úkolu, tj. ve výchově duchovních, jak to zdůraznil právě přede mnou pan biskup. Sám jako lékař dovedu velmi dobře ocenit tu úlohu i duchovního právě v dnešních společensky velmi složitých interpersonálních vztahů psychologických problémů jednotlivců apod. A myslím, že zde v Olomouci bohoslovecké studium může navazovat na velmi dobrou tradici Cyrilometodějské fakulty, kterou jsem sám měl možnost ještě poznat v jejím působení. A měl jsem za svých cest v zahraničí možnost se přesvědčit o její vysoké odborné pověsti. Chtěl bych se jenom zmínit, že například letos v červnu při své návštěvě ve Štýrském Hradci rektor tamní university dr. Zeiler mne právě přímo i žádal a vřele prosil, abych vám zde v Olomouci tlumočil i jeho opravdu upřímné pozdravy a jeho přání vašeho rozvoje. Sdělil jsem mu totiž, že právě u nás v Olomouci probíhá úsilí o obnovení bohosloveckého studia. Já sám jsem měl, jak jsem už zdůraznil, možnost ještě spolupracovat například s tehdejším prorektorem Palackého university prof. dr. Cinkem, jehož práce jsem si vždy velmi vážil a byl bych velmi rád, kdyby vztahy mezi bohosloveckou fakultou zde v Olomouci a Palackého universitou se vyvíjely i v duchu jeho odkazu, tj. v duchu zdárných a přátelských a dobrých vzájemných vztahů. Myslím, že možností tu bude dost. I když vycházíme z různých světových názorů, máme mnoho společných věcí, o které usilujeme, o lepší a šťastnější budoucnost našich spoluobčanů, našeho národa. Je to jistě práce zodpovědná, práce těžká, ale doufejme, že i v nynější době polednového vývoje v našem státě se nám podaří tak mnoho z těchto právních úkolů právě obsažených v akčním programu prosadit. A vám na vašem úseku vaší práce přeji velmi mnoho zdaru za celou naši univerzitu.

jř

(Přepsáno podle zvukového záznamu ze slavnostního shromáždění v sále Arcibiskupské residence.)

O nové organizaci mládeže

Ve dnech 11. až 13. října t. r. zasedal v České Třebové Národní kongres středoškolské a učňovské mládeže, na němž byla založena nová mládežnická organizace — **Unie středoškoláků a učňů**. Delegáti schválili program a stanovy Unie a zvolili za předsedu dosavadního tajemníka ústřední středoškolské rady Aleše Vaňka. Organizace chce především hájit sociální práva, požadavky a potřeby všech středoškolských studentů a učňů bez nároku na monopolní postavení Unie a ve spolupráci se žákovskými a učňovskými samosprávami a školskou správou. Dále má napomáhat tvorbě podmínek pro uplatnění a rozvoj individuálních a kolektivních zálib svých členů a vytvářet společenské klima, které bude i prostorem pro názory členů na veškerý život naší společnosti.

O průběhu sjezdu a jeho oficiálním lesku přinesl mnoho podrobných informací denní tisk, rozhlas a televize. Nechceme je opakovat, a proto jsme si pozvali do redakce **člena předsednictva ÚSUR Pavla Kotu**, studenta III. ročníku SVVŠ na třídě W. Plecka v Praze 2, a dali jsme mu několik otázek.

— Co jste čekal od kongresu a jak kongres vaše očekávání splnil?

Už pro okresní konference jsme připravili návrh stanov a programu, a proto jsme se domnívali, že delegáti přijedou na národní kongres s konkrétními připomínkami, s poměrně ucelenou představou, jak by měla nová organizace vypadat. Říkal jsem si, že se tím sjezd vyhne formálnímu jednání a všeobecnému zhodnocování nebo zprávám o činnosti a potížích rad v minulém období. Mohu říci, že tento předpoklad plně nevyšel. Už po prvních čtyřech pěti diskusních příspěvcích — když nepočítám Vaňkův a Zavadilův referát — bylo jasné, že se nevyhneme jisté formálnosti jednání. První den se vůbec neřešily otázky programu a stanov, zbytečně se hodnotila současná politická situace, nebo, jak už sám říkal, podávaly se zprávy o situaci na okresech. Takže z prvního dne byla asi nejpříjemnější radost, že jsme se vůbec sešli. V převážné části druhého dne sjezdu se hledal konkrétní způsob, jak program a stanovy projednávat. K večeru vystoupila návrhová komise se stanovami zpracovanými podle připomínek a připravovala se zpráva. Návrh programu se schvaloval bod po bodu, a přesto byl podle mého názoru tak z padesáti procent schválen automaticky. V závěru se zase při volbě presidenta Unie ukázala malá míra odpovědnosti a seriózności některých delegátů, takže jsem s úrovní kongresu tak docela spokojen nebyl.

— Jaký má podle vás organizace středoškoláků a učňů smysl?

Myslím, že její smysl je v tom, že se zformovala nejpočetnější skupina mládeže. Ta může při dobré práci sjednotit své požadavky, vznášet je vůči společnosti, a tím podstatně ovlivnit způsob, jak bude společnost s touto vrstvou počítat a nakládat. Do této doby středoškoláci a učni prakticky neměli zastoupení, protože i když tvořili asi polovinu členské základny ČSM, měli jen pětinové zastoupení v orgánech.

— Co si myslíte o programu, který si organizace vytyčila?

V programu jde o shrnutí všeobecných programových zásad a problémů, které organizace musí řešit. Je nutné zdůraznit, že jde o **všeobecné** programové zásady, protože Unie nemá být pevně statutárně řízena nebo organizována, nechává se dost velký prostor k samostatné práci a samostatnému řízení místních problémů. To znamená, že bude věcí okresů a základních článků, jakým způsobem si program zkonkretizují. (V Praze třeba budou muset postupovat při zakládání středoškolských hotelů a ubytoven, při organizování zahraničních zájezdů apod. zcela jinak než v okresech.)

— Mohl byste mi říci, jak si představujete běžný život, práci organizace? Nebude formální?

V podstatě o tom neexistuje ucelená představa. Projevilo se to i ve sjezdové diskusi — kdyby byla jasná perspektiva, nebyly by k programu pouze formulační, ale i obsahové připomínky. To, aby nebyla organizace pouze formální, záleží dost na schopnostech okresních rad, které mají dost široké pole působnosti, aby připravily normální běh organizace. Hodně bude záležet taky na práci základních článků a větších center.

— Dovolte mi ještě poslední otázku: Jakou má organizace vazbu na školu?

Ještě před kongresem jednali předběžně představitelé naší organizace s ministrem Kadlecem. Jednání pro nás dopadlo slibně a v současné době ministerstvo školství zpracovává komplexní návrh spolupráce. Myslím, že to byl první úspěch — začalo se s námi vážně počítat.

Konkrétní vztah ke škole je asi takový: Ve větších místech počítáme s tím, že základní články budou pravděpodobně vznikat ve školách, v menších obcích, kde mládež do škol a učilišť dojíždí, v místě bydliště. Jejich činnost bude mít nejspíš klubovou formu.

Ve školách ovšem vznikají ještě studentské samosprávy, které nijak nesouvisí s organizací a řeší s vedením školy přímo speciální problematiku školy a žáků. Myslím, že by se měla na základě dohody vymezit pravomoc samospráv, aby autorita ředitelství plně nepotlačila jejich práceschopnost. Totéž platí i o postavení školní rady organizace vůči vedení školy i samosprávě. Školní rada by měla se samosprávou spolupracovat, měly by si vzájemně ujasňovat své postavení, ovšem organizace bude mít širší okruh působnosti, zájmů i požadavků, které se nebudou týkat pouze života školy, i když jí škola může hodně pomoci. šr.

KJ/KOSTNICKÉ JISKRY/, č. 36/68, 23. října 1968, str. 3.

11/324/XI

Padesát let

/ Výňatky /

Období prvých dvaceti let obnovené státní samostatnosti prošlo ve svém hodnocení v očích současníků několika proměnami. A to zvláště u těch mladších, kteří si na toto období nemohou pamatovat. V nedávné ještě minulosti se toto období nesmírně ověřňovalo, a ještě během letošního jara se porůznu vyskytly hlasy, které brojily proti uznávání doby první republiky jako ideálu pro časy naše. V tom byla nejvíc napomínána mládež, že prý onu dobu idealizuje. Tito kritikové zapomněli, nebo si nepřipustili, že právě ona mládež, která udatelně začala vzhlížet k první republice jako k idolu, byla vychována jednostranou, ubohou propagandou, o které se tito mladí na bližších případech přesvědčili, že lže o osobách i o událostech — a to i o takových, o nichž již sami něco věděli. Z toho vyplynul nelitostný závěr, že nemluví pravdu ani o časech minulých. Tady je kořen a tady je vysvětlení! Ta propaganda, snažící se dobu první republiky vyličit co nejčerněji, byla v tomto směru vskutku hloupá, vražedná a zaostalá. Vycházela především z tragického konce první republiky Mnichovem. A že to byla doba vlády buržoazie se všemi jejími nectnostmi. Že to byla doba hospodářské krize, nezaměstnanosti a masového střílení do dělníků. Ta propaganda trpěla vlastně vnitřním rozporem. Vyčítalo se buržoazii, že nedělala socialistickou politiku, i když právě těmto propagandistům muselo být jasné, že buržoazie nemohla dělat jinou politiku než svou třídní politiku, pokud se chtěla udržet u moci — a to chtěla. Žádná společenská třída se své hegemonie dosud dobrovolně nevzdalal Toto uzavřené období však můžeme hodnotit právě proto, že je uzavřené, že je můžeme srovnávat s tím, co přišlo potom — a jak toto uzavřené období právě potom působilo. Můžeme konstatovat, že v celém období první republiky veškerá tvůrčí a umělecká inteligence až na řídké a opravdu nečetné výjimky stála tvrdě na levici a bojovala za její ideály socialismu — a demokracie. Že za celou tu dobu představitelé revolučního dělnického hnutí nemuseli poznat hořkost politického exilu, s čímž se nemůže např. chlubit žádný ze států s námi sousedících, že nebylo zde politických procesů a vražd, že byla-li korupce — a ta byla — byla veřejně pranýřována. A hlavně, že obyvatelstvu v jeho celku se dostalo takové politické výchovy, že nepodlehlo pozdějí svodům nacistických okupantů, takže ke skutečné kolaboraci došlo za okupace jen v ojedinělých případech, jež však samy o sobě působily tím ostudněji.

Pouhých dvacet prvních let — a přece byl v nich nastřádán duchovní kapitál, z něhož se dalo žít v temnu a útlaku.

Osvobození v roce 1945 přineslo nový rozmach, ale také novou problematiku. Svou činnost však obnovily jen některé z politických stran první republiky. Prý jen ty, které si nezadaly po Mnichově. Toto vyjádření však nebylo — bohužel — ani přesné, ani pravdivé. Protože jak tehdejší strana lidová, tak i tehdejší strana nár. socialistická také vplynuly do totalitní strany národní jednoty a ničím příznivým se od ostatních stran, které do ní šly také a hrály tam prim, neodlišily. Na Slovensku pak byla obnovena pod jménem demokratické strany odnož české strany agrární. Prostě byly to ty strany, které se v prosinci 1935 — spolu se stranou sociálně demokratickou a stranou komunistickou staly jádrem tzv. „presidentské většiny". Že se tato tzv. presidentská většina po volbě neudržela a nemohla vyvíjet příslušný tlak, to vyplynulo mj. i ze zásahu zahraničního, když ti přední činitelé komunističtí, kteří jí prosadili, byli podrobeni přísné kritice a přidrženi k pokání (mezi nimi i Jan Šverma a R. Slánský). Bylo možno jen litovat, že politický život po roce 1945 nebyl vybudován na úplně nových základech, že po tak hlubokém přeryvu, jakým byla okupace, se do nové republiky z té první přeneslo i to nejhorší, zakořeněné partajnictví staré podoby. Že po tak mocném přesunu doleva nebyla vytvořena hned jednotná socialistická strana, jak se obecně i doma předpokládalo, že před otevřenou pravdivostí byla dána přednost taktice. To také mezi jiným znamenalo, že politický život se utvářel jinak v českých zemích a jinak na Slovensku.

Ani další období od února 1948 do ledna 1968 nemáme dosud řádně rozebráno a zváženo, nepokládáme-li ovšem nic neříkající katechismové formulky propagandistů za politické hodnocení. Zde toho bude třeba nemálo. Vysvětlit, jak to, že po výrazném vykročení k socialismu a po pádu všech třídních, mocenských a sociálních zábran, při všem nesmírném a také drahém vynaložení úsilí, po všech dosažených změnách ve společenské i hospodářské struktuře, vývoj nejen nešel vpřed, ale viditelně stagnoval. Že mohlo dojít k tak rozsáhlým deformacím ve všech odvětvích našeho života, že počtem obětí s naší nevelkou zemí se nemůže srovnávat žádná ze zemí, které v naší blízkosti procházely podobným vývojem. Že se u nás usídlila apatie, netečnost, nezájem a lhostejnost o věci veřejné, a u těch, kdo zájem předstírali, pouze nestydaté korytářství.

Právě tyto negativní rysy, o kterých jsme předobře věděli, ale o kterých jsme cudně mlčeli jako o pravzaze v domě oběšence, byly terčem zdrcující kritiky letošního jara, kdy jsme na podkladě akčního programu KSČ vykročili na cestu, která měla našemu socialismu vrátit lidskou tvář. Měla? — Snad ještě má a snad předěl navalený nám do cesty srpnem 1968 se dá překročit v tom, co bylo v dosavadním vývoji pozitivní, odvážné a tvůrčí.

Zd. Mederly

ZASLÁNO

Sekretariát KMK nás požádal o uveřejnění tohoto dokumentu. Otiskujeme k informaci čtenářů v doslovném znění.

KOMUNIKÉ KMK

ze společného zasedání Pracovního výboru a Mezinárodního sekretariátu v Massy – Paříž 1.–4. 10. 1968.

Pracovní výbor Křesťanského mírového konference, který se sešel ve dnech 1.–4. 10. 1968 ve Foyer des Etudiants de la Cimade v Massy-Paříž, na společném zasedání s Mezinárodním sekretariátem KMK, věnoval svou hlavní pozornost událostem v Československu.

Společné zasedání vyslovuje svůj veliký dík francouzskému regionálnímu výboru KMK, který v dubnu vystavil své pozvání do Paříže a neúnavně se snažil, aby se toto rokování přes všechny těžkosti mohlo konat.

Litujeme, že v současné delikátní situaci se prezident a generální sekretář museli vzdálit z těch zasedání, která se zabývala vývojem v jejich zemi a z nichž toto komuniké vyšlo. Litujeme též, že někteří členové Pracovního výboru a mezinárodního sekretariátu se pro potíže s obdržením výjezdního povolení nebo vstupního víza nemohli do tohoto zasedání dostavit.

* * *

Jednomyslně litujeme, že události v Československu vzaly takový obrat. Nejsme však zajedno v analýze jejich příčin.

Někteří mezi námi ze zemí mimo socialistické země východní Evropy, kteří již jménem svých regionálních výborů KMK zaujali stanoviska, si přejí kategorické odsouzení jednání pěti států Varšavské smlouvy, které se stalo formou masivní ozbrojené intervence do suverénního československého státu.

Jiní mezi námi, kteří zaujali stanovisko jiných regionálních výborů a členských církví KMK, považují takové odsuzování za následek falešného porozumění a povrchní analýzy událostí. Mají za to, že dočasný pobyt spřátelených vojsk Varšavské smlouvy v zemi, která do tohoto paktu patří, a je spojena s ostatními socialistickými zeměmi spoluprací při výstavbě socialismu a jeho bezpečnosti, je – i když neobvyklým – výrazem solidarity s lidmi v této zemi.

* * *

Účastníci z Asie, Afriky, a Latinské Ameriky, právě tak jako i ze západní Evropy a Ameriky, věří, že československý lid pod vedením komunistické strany začal ve své zemi vytvářet socialismus budoucnosti i budoucnost socialismu, a proto želí toho, že tento vývoj byl zabrzděn a na československé představitele byl vykonáván nepřípustný tlak. Proto zastávají ten názor, že průběh událostí v Československu od katastrofy 21. srpna znamená ránu pro pokrok socialistického humanismu ve světě a přispívá k tomu, že vzrůstá tendence vývoje k policejnímu státu v mnoha západních zemích. Rada států, které – přinejmenším vysokou měrou – závisely ve své obraně na velmocích, budou nyní nuceny osamostatňovat se víc a více ve svém zbrojním sektoru, což znamená, že vyplývají omezené prostředky, které nutně potřebují pro svůj hospodářský a sociální rozvoj, na své úsilí v oblasti vojenské.

Jiní účastníci považují události 21. srpna za logický důsledek předcházejícího vývoje a dohod mezi představiteli šesti zemí socialistického tábora, které nemají za cíl „okupaci" Československa", nýbrž zabránění krizi, která hrozila přerůst v občanskou válku v Československu, která byla příznivá pro aktivitu imperialistických sil a byla by měla strašlivé následky pro mír a bezpečnost v Evropě i na celém světě a která by mohla způsobit mezinárodní konflikt. Ti, kdo na zásah států Varšavské smlouvy pohlížejí pozitivně, jsou toho názoru, že vývoj událostí v Československu a jimi živené kontrarevoluční síly dotýkají se bezprostředně nejen Československa, ale všech lidí v socialistických zemích, perspektivně celého lidstva. To, co se stalo 21. srpna, umožnilo proto socialistické demokracii šířit se pro budoucnost ve větší bezpečnosti před reakčními silami. Je jasné, že českoslovenští představitelé rozpoznali nebezpečí, která hrozila od antisocialistických sil, a že Moskevské dohody znamenaly posílení moci dělnické třídy. Zdůrazňují, že současná situace v Československu nedává důvod k nedůvěře malých zemí vůči Sovětskému svazu, neboť cíl jeho zahraniční politiky je stálé úsilí o spolupráci a mezinárodní mír.

* * *

Jsme zajedno v přesvědčení, že Československo jako suverénní stát má základní právo utvářet si svou vlastní budoucnost uvnitř sociálistického tábora svobodně, bez vměšování zvenčí.

Jsme zajedno, že je naší povinností učinit vše, co je v našich silách, abychom zabránili reakčním silám ve světě v tom, aby využívaly potíží uvnitř socialistického tábora pro svůj vlastní rozmach a ke zničení progresivních sil v rozvojových zemích i v zemích rozvinutých. Ve světě poznamenaném tvořením bloků a rozděleným do sfér vlivu, měli bychom se pokoušet zabránit tomu, aby poslední vývoj vedl k zostření studené války a k urychlení závodů ve zbrojení. Též neatomové mocnosti by neměly být nuceny k tomu, aby se účastnily horečného zbrojení výstavbou vlastní atomové síly.

Potvrzujeme dřívější vyjádření KMK, že existence vojenských bloků znamená překážku pro trvalý mír a že mají být podniknuty všechny kroky k tomu, aby blokům bylo umožněno zahájit vzájemná jednání, aby bylo zmírněno napětí ve světě.

* * *

Jsme zajedno v tom, že je nutno překonávat každou horkost a nedostatek vzájemné důvěry. Jsme též zajedno v tom, že situace v Československu má být normalizována.

Přitom někteří z nás jsou toho názoru, že v souhlase s Moskevskou dohodou je stažení spojeneckých vojsk z Československa podmíněno procesem normalizace v zemi, což také odpovídá linii přijaté a stále znovu potvrzované představiteli Československa, kteří mají plnou svobodu pro své jednání.

Jiní se domnívají, že pouze stažení jednotek Varšavské smlouvy z území Československa může připravit cestu pro konečnou normalizaci a že nynější vládu Československé socialistické republiky a představitele komunistické strany musejí mít možnost pracovat bez tlaku zvnějšku, bez omezování a v plné spolupráci s jinými socialistickými zeměmi a národy, pro pokrok socialistického humanismu, na obranu před užitím reakčních a antisocialistických sil v zemi.

Pokládáme za zvlášť důležité, aby výroky a činy v období krize nebyly důvodem k pronásledování nebo trestům.

* * *

Došli jsme znovu k poznání, jak silné a hluboce zakořeněné jsou naše rozdílnosti. Přesto se však chceme pokusit pracovat dále společně pro budování míru.

V tomto smyslu potvrzujeme svou odhodlanost pokračovat ve jménu Kristově společně v našem zápasu za míru plnější spravedlnost a důstojnost pro všechny lidi.

ŽIVOT STRANY, č. 23/68, 16. října 1968, str. 4.

13/324/XI

NÁŠ KOMENTÁŘ

Provizórium

Po rozhovorech s mnoha lidmi jsem nabyl dojem, že návrat politického života do normálních kolejí zdržují kromě jiného i pocity provizória, nehotovosti, prozatímnosti toho všeho, co se u nás nyní děje. Trpí jimi kdekdo. Z tohoto pocitu potom plyne váhavost při řešení některých naléhavých problémů, obavy osobně se angažovat a podobné jevy, které procesu normalizace rozhodně neprospívají.

Násilným přerušením politického vývoje v naší zemi 21. srpna skutečně došlo k tomu, že se začalo improvizovat a v mnohém tápat. Mnohé staré jistoty přestaly, aspoň dočasně, platit. Řadu přijatých řešení cítíme všichni zřetelně jako nouzové východisko. Stačí se jen zmínit o situaci kolem mimořádného, XIV. sjezdu strany, a kolem jejího českého sjezdu. To jsou klíčové politické události, které se nedají nekonečně odkládat. Dokud řádně neproběhnou, jen ztěží bude možné považovat politickou situaci za normalizovanou. Vždyť i srpnovou rekonstrukci ústředního výboru lze brát pouze jako opatření nezbytné k překlenutí současného obtížného období. Právem se čeká i na přijetí nových stanov, které budou lépe odpovídat dnešním potřebám stranického života.

Poddávat se však pocitu provizória příliš, reagovat na tyto okolnosti pasivitou a vyčkáváním, to by znamenalo jen prodlužovat dobu jejího trvání a dokonce otevírat cestu k vážným obtížím v budoucnosti. Osobně chápu, že úkoly jsou dnes nesmírně obtížné a nikde není zaručeno, jaká čest z jejich plnění komu vyplyne. Neangažovat se a nechávat vše jen na několika jedincích by však bylo nebezpečné. Vyvíří se tím vakuum, do kterého mohou snadněji pronikat lidé, kteří v politickém životě už jednou zklamali, když se příliš aktivně podíleli na vytváření neblahé předlednové atmosféry.

Nechci toto nebezpečí přehánět. Takových pretendentů není příliš mnoho. Navíc, pokud se centra týká, ukidňujícím dojmem zapůsobilo jasné prohlášení předsednictva ústředního výboru z minulého týdne, které dementovalo zprávy o tom, že se ve vrcholných stranických a státních funkcích chystají kádrové změny. Jsou však, a nejen v centru. Místy už dali najevo, že se domnívají, že teď znovu přišel jejich čas, že pod cizí ochranou se budou moci vrátit k metodám, které tak těžce poškodily socialismus v naší zemi a přivedly ji k hluboké krizi.

Možná že tu či onde mohou být takové osoby použity či zneužity k nějakým nejasným propagandistickým účelům. Avšak moskevská jednání už podvakrát potvrdila, že Sovětský svaz nemá zájem na tom, abychom se k předlednovým poměrům vraceli, a z naší strany bylo už mnohokrát deklarováno, že závazky, které jsme přijali, chceme splnit. Kdyby ovšem, pod dojmem trvajícího provizória, odmítali členové strany plnit své povinnosti a ve stranické práci se angažovat, stala by se hrozba návratu k předlednovým poměrům vážným nebezpečím.

Jenom lidé, kteří jednají aktivně, kteří se nedají zastrašit, komunisté plně využívající svých členských práv, jsou činitelem, který napomáhá normalizaci situace a rychlému vyřešení současných problémů. Vzdor očekávaným improvizacím stanov platí, a ne náhodou soudruh Dubček ve svém vystoupení v Teple minulý týden zdůraznil že je nutné zabezpečit, aby se také dodržovaly. Vnitrostranická demokracie a demokratický centralismus, zbavené v poslednovém období formálních nánosů a mnoha minulých deformací, zůstávají zárukou, že nějaká skupina nesvede stranu ze správné cesty, odpovídající zájmům československého lidu.

Je dobře, že některé projevy pasivity a nezájmu, otevírající pole konzervativním tendencím, jsou více než vyvažovány úsilím a aktivitou většiny a také trvajícím přílivem nové krve do strany. To je svědectví, že pocit provizória, i když existuje, není určujícím činitelem. Že lidé více počítají s trvalými základními kameny naší politiky, na kterých lze dál stavět a budovat, že počítají s cíli, které před ně strana postavila, a kterých chtějí přese všechno dosáhnout.

Soudruh Dubček je minulý týden znovu shrnul a informoval veřejnost o tom, že nadcházející zasedání ústředního výboru projedná dokument, který podrobněji rozvede, o co především bude strana ve své politice usilovat. »Neztotožňuji se s těmi, kdo zastávají názor, že se nedá nic dělat, jsem přesvědčen, že naopak je nám třeba se sjednotit a soustředit na promyšlené uskutečňování všech základních společenských úkolů. Naše úsilí musí vyústit v překonávání bezradnosti a jakékoliv pasivity. I nadále musí celá strana klást důraz na pozitivní řešení úkolů v celé společnosti, v okruhu každé organizace,« řekl při této příležitosti.

Nikdo totiž nesňal a ani nesejme z naší strany, z komunistů, odpovědnost za osudy země. Naopak, s velkou důvěrou, kterou nyní strana má, je tato odpovědnost ještě naléhavější. Proto také v její politice nakonec musí převažovat pozitivní rozvíjení socialismu nad všemi provizórii. Občané této země zde totiž žijí natrvalo a ne provizórně. Jsou rozhodnuti žít zde v socialismu, takovém, jaký odpovídá jejich zájmům i společným tradicím. Pracovat angažovaně i obětavě na uspokojení těchto zájmů je dnes, stejně jako dříve, cílžádostí Komunistické strany Československa.

PETR ZEMEK

KOMUNISTICKÉ STRANY VE FAKTECH A ČÍSLECH

PRO POTŘEBY NAŠICH ČTENÁŘŮ ZAČÍNÁME V TOMTO ČÍSLE UVEŘEJŇOVAT ZÁKLADNÍ FAKTA A ČÍSLA O KOMUNISTICKÝCH STRANÁCH.

ALBÁNSKÁ STRANA PRÁCE

vznikla 8. listopadu 1941, jako Komunistická strana Albánie. Název Albánská strana práce přijala na svém II. sjezdu v roce 1948. Podle údajů z roku 1960 má asi 63 tisíc členů a 3 tisíce kandidátů. Její poslední sjezd — v pořadí pátý — se konal ve dnech 1.—8. listopadu 1966. Prvním tajemníkem ústředního výboru Albánské strany práce je Enver Hodža. Tiskové orgány: list Zeri i Popullit a teoretický měsíčník Pruge e Partise. Je jedinou a řídící stranou v zemi.

BULHARSKÁ KOMUNISTICKÁ STRANA

byla založena 27. května 1919. V roce 1938 se sloučila s Bulharskou dělnickou stranou a převzala její název. Na V. sjezdu v roce 1948 se vrátila k názvu Bulharská komunistická strana. Má asi 650 tisíc členů a kandidátů. IX. sjezd probíhal ve dnech 14. až 19. listopadu 1966. Prvním tajemníkem ÚV Bulharské komunistické strany je Todor Živkov. Hlavní tiskové orgány: list Rabotničesko delo a teoretický měsíčník Novo Vreme. BKS je řídící silou Bulharské lidové republiky, je součástí Vlasteneckě fronty spolu se stranou Bulharský zemědělský lidový svaz a masovými organizacemi.

SVAZ KOMUNISTŮ JUGOSLÁVIE

vznikl 23. dubna 1919; roku 1952 měl název Komunistická strana Jugoslávie. Strana má v současné době asi 1 milión 100 tisíc členů. VIII. sjezd se konal v prosinci 1964. Ústřední tiskový orgán strany je týdeník Komunist a teoretický měsíčník Socijalizam. Součástí SKJ jsou Svazy komunistů jednotlivých republik, jež tvoří federalizaci. Předsedou ÚV SKJ je Josip Broz-Tito. SKJ je jedinou politickou stranou v zemi, je součástí Socialistického svazu pracujících Jugoslávie, který zahrnuje odbory, mládežnická, ženská a jiná veřejné organizace.

MAĎARSKÁ SOCIALISTICKÁ DĚLNICKÁ STRANA

20. listopadu 1918 byla založena Komunistická strana Maďarska, 12.—14. června 1948 byla ustavena Maďarská strana pracujících sloučením komunistické strany se sociálně demokratickou stranou na základě marxismu-leninismu. V říjnu 1956 byla založena Maďarská socialistická dělnická strana, která má nyní asi 580 tisíc členů a kandidátů. IX. sjezd MSDS probíhal ve dnech 28. 11. až 3. 12. 1966. Prvním tajemníkem ÚV MSDS je János Kádár. Ústředním tiskovým orgánem MSDS je Népszabadság, teoretický orgán Társadalmi Szemle. Je jedinou politickou stranou v Maďarsku.

JEDNOTNÁ SOCIALISTICKÁ STRANA NĚMECKA

vznikla 21. dubna 1946 sloučením Komunistické strany Německa a Sociálně demokratické strany Německa, která tehdy působily na území sovětského okupačního pásma. Má asi 1 700 000 členů a 81 tisíc kandidátů. Její VII. sjezd se sešel 17.—22. dubna 1967. Prvním tajemníkem ÚV SED je Walter Ulbricht. Tiskové orgány: list Neues Deutschland a teoretický měsíčník Einheit. Strana je řídící silou v zemi a součástí Národní fronty demokratického Německa, který sdružuje i ostatní politické strany.

RUMUNSKÁ KOMUNISTICKÁ STRANA

vznikla 8. května 1921. Po sloučení se sociálně demokratickou stranou (21. února 1948) do 19. července 1965, kdy se konal její IX. sjezd, měla název Rumunská dělnická strana. V současné době má asi 1 600 000 členů a kandidátů. Generálním tajemníkem ÚV RKS je Nicolae Ceaušescu. Tiskový orgán: Scinteia a teoretický měsíčník Lupta de Clasa. Je řídící silou a zároveň jedinou politickou stranou v Rumunsku.

KOMUNISTICKÁ STRANA SOVĚTSKÉHO SVAZU

vznikla v roce 1903 na II. sjezdu Sociálně demokratické dělnické strany Ruska. V roce 1918 byla přejmenována na Ruskou komunistickou stranu (bolševiků). V roce 1925 byla přejmenována na VKS(b) a na XIX. sjezdu v roce 1952 na KSSS. Poslední XXIII. sjezd KSSS se konal 29. března až 8. dubna 1966. KSSS má ve svých řadách asi 13 miliónů členů a kandidátů. Generálním tajemníkem ÚV KSSS je Leonid Brežněv. Ústředním tiskovým orgánem strany je deník Pravda, teoretický časopis má název Kommunist. KSSS je řídící silou sovětského lidu a státu.

KOMUNISTICKÁ STRAN ČÍNY

byla založena 1. července 1921 v Šanghaji. Do roku 1927 spolupracovala s Kuomintangem; byla autonomní a nezávislou politickou silou této organizace KS Číny do roku 1965 zahrnovala rovněž Hongkong a Macao. Poslední sjezd KS Číny, v pořadí VIII., se sešel v září 1956. Předsedou ÚV KS Číny je Mao Cetung. Tiskové orgány: Žen-min-ž-Pao (Lidový deník) a čtrnáctideník Chung-Čchi (Rudý prapor). Nyní v souvislosti s »kulturní revolucí« nastaly ve složení, struktuře i úloze strany značné změny, počet členů strany se odhaduje na 14 miliónů.

Karlovarský případ

(Dokončení)

Nebylo by příliš užitečné pokoušet se prokazovat, které formulace usnesení byly nadnesené. Jeho základní vady totiž byly v něčem jiném. V tom, že příčiny kritizovaných chyb se hledaly jen na Karlovarsku, že proklamované zásady, s nimiž lze souhlasit (například pojetí politiky Národní fronty), byly v rozporu s politickou praxí i ústředních orgánů strany, že zmínka o kádrové politice a jejích důsledcích opět vytvářela či zesilovala podezření, že na Karlovarsku jde o vědomou nepřátelskou činnost. Proto se také při jednání o něm několikrát objevil názor, že někteří funkcionáři neměli zlé úmysly. A. Zápotocký se například zastal F. Škrlanta, o němž řekl, že by bylo nesprávné podezřívat ho, že chtěl škodit straně. Nepovažoval za závažné ani určité nedostatky v administrativě, které byly předkládány jako jeden z argumentů, o něž se opíralo podezření, že na krajském sekretariátě působí »nepřítel strany a státu«. V. Nosek sice souhlasil s kritikou práce funkcionářů na Karlovarsku, ale prohlásil, že je vyloučeno, aby to »dělali úmyslně proti straně«.

Zároveň se však vyskytly výroky, v nichž se zdůrazňovala nutnost udělat ze záležitosti »exemplární případ«. V. David se domníval, že náležitá publikace opatření může být poučením pro celou stranu. M. Švermová prohlásila, že zveřejnění bude poučením hlavně pro staré soudruhy, »kteří se spoléhají na svoje zásluhy z dřívějška, ale nesnaží se vpravit do nových forem práce strany«. Nejvýrazněji se však k této otázce vyslovil R. Slánský, který řekl: »Když jsme dělali revizi a připravovali ostrá opatření, byli jsme si vědomi toho, že je to výstražný příklad, který dáváme ostatním organizacím strany. Soudruh Škrlant pyká nejen za sebe, ale i za naše a cizí chyby... Proto chceme v této věci postupovat takto, aby to byl jakýsi exemplární případ.« J. Frank pak k tomu ještě dodal: »To bude ledová sprcha na naše diktátory.«

Metoda řešení určitých problémů vytvářením exemplárních případů byla tehdy zřejmě obvyklá. Také L. Kopřiva, když 8. května dělal závěr diskuse na karlovarské konferenci, vytýkal F. Škrlantovi, že neudělal nic proti diktátorským metodám, že »neudělal« ani jeden »exemplární případ«, aby dal výstrahu ostatním.

Předsednictvo ústředního výboru předložené návrhy schválilo, a to znamenalo, že bylo potvrzeno zbavení F. Škrlanta funkce politického tajemníka i A. Tanenbauma funkce bezpečnostního referenta. Bylo rozhodnuto také o dalších personálních změnách, které ještě neprojednal ani organizační sekretariát, a také usneseno zavést disciplinární řízení »pro porušení linie strany, pro zneužívání funkcí a porušování vnitrostranické demokracie« proti všem odpovědným funkcionářům kraje a okresů. (Tato část usnesení byla na návrh V. Clementise doplněna o požadavek zjednání nápravy v těch případech, kdy se ukáže, že členové strany byli vinou funkcionářů Karlovarska nespravedlivě vyloučeni ze strany nebo jinak postiženi.) Zároveň bylo rozhodnuto, aby zásah předsednictva ÚV KSČ byl dán na vědomí krajským a okresním organizacím strany, aby se stal »poučením pro celou stranu«. Ze stejného důvodu měly být uveřejněny i články v tisku.

Karlovarská krajská konference se rozhodnutím předsednictva ústředního výboru zabývala na svém jednání, které se konalo ve dnech 7. a 8. května. Dne 21. května s ním byl seznámen ještě aktiv funkcionářů Karlovarska. Usnesení projednávaly krajské i okresní výbory. »Karlovarského případu« se dotklo i jednání IX. sjezdu KSČ. Funkcionář číslo 8 z roku 1949 přinesl článek Výstraha z karlovarského případu, v němž proti příkladům kritizovaným v usnesení předsednictva ÚV KSČ byly postaveny citáty z projevů R. Slánského, které měly konfrontovat metody uplatňované na Karlovarsku se směrnicemi generálního tajemníka strany (nikoliv tedy s praxí ústředních orgánů). J. Taussigová uveřejnila v Tvorbě článek Poučení z Karlových Var, který měl být shrnutím hlavních závěrů z jeho řešení. Zabývala se v něm vedoucí úlohou strany, vnitrostranickou demokracií apod. Některé formulace nasvědčovaly tomu, jak se šířily myšlenky rezoluce Informbyra o Jugoslávii.

NOVÉ STADIUM

Zatímco probíhala tato kampaň, přecházel však celý Karlovarský případ do nového stadia svého vývoje — od kritiky metod práce k neopodstatněné persekuci některých funkcionářů. Jednání předsednictva ÚV KSČ, na němž někteří jeho členové vyslovili nesouhlas s označením jednotlivých karlovarských pracovníků za třídní nepřátele, do určité míry zmírnilo tlak na takové řešení případu, které by muselo nutně vyústit do soudního procesu. Tyto tendence však zcela odstraněny nebyly, a to mělo později určité důsledky.

Funkcionáři strany a pracovníci sekretariátu, kteří byli zbaveni funkcí, a řada dalších měli být podle rozhodnutí předsednictva ústředního výboru disciplinárně potrestáni. Návrh na vyloučení a další tresty připravovala komise stranické kontroly. V materiálu, který 12. července 1949 za skupinu, pověřenou jeho vypracováním, předkládal J. Kapoun, bylo z 220 případů 22 nejdůležitějších dáno k rozhodnutí předsednictvu ústředního výboru. Ostatní byly určeny k projednání v Karlových Varech. Na vyloučení ze strany byli navrženi: F. Škrlant, A. Tanenbaum, V. Benedikt, J. Horálek, A. Jelínek, K. Pražský, J. Fara, A. Vinš, F. Makovec, A. Šefrhans a další. Několik návrhů bylo na menší tresty. Zároveň s tím měly být zrušeny tresty, jimiž byli neoprávněně postiženi někteří členové strany na Karlovarsku (většinou se jednalo o vyloučení ze strany).

Zdůvodnění návrhů ukazuje, že tendencí komise stranické kontroly bylo dovést případ až k soudnímu procesu proti části funkcionářů. Tak například u návrhu na vyloučení F. Škrlanta ze strany bylo v závěru uvedeno, že »z dosud nezjištěných důvodů (podtr. V. B.) aktivně podporoval činnost živlů straně cizích a nepřátelských« a »zneužil k tomu své vysoké funkce a důvěru, kterou strana k němu měla«. Ještě jasnější byla formulace u ná-

---

Předsednictvo Ústředního výboru strany poté, když komise stranické kontroly zjistila hrubé chyby a nedostatky, z nichž hlavní jsme uvedli učinilo opatření k jejich odstranění a okamžité nápravě. Krajský politický a bezpečnostní tajemník byli okamžitě zbaveni funkcí. Proti všem odpovědným funkcionářům kraje a okresů, kterým bylo dokázáno, že zneužili svých stranických funkcí, porušovali vnitrostranickou demokracii a napomáhali třídnímu nepříteli, bylo zavedeno stranické disciplinární řízení. Výsledek těchto opatření bude, že strana přísně zakročí proti všem, kdož jsou na tomto protistranickém jednání v Karlovarském kraji spoluvinni. Všechny případy, kdy bylo lidem ublíženo, budou přešetřeny a bude sjednána náprava.

Karlovarský případ je vážnou výstrahou všem ... nářům strany.

Pro celou stra...

Na pomoc organisacím

Výstraha z karlovarského případu

REF

V poslední době se několikráte obrátili prostí členové a funkcionáři Karlovarska na sekretariát Ústředního výboru a přímo na sou... ovali na nesprávné uplatňování politiky stra... kraje a některých okre... kraji na...

Článek ve Funkcionáři č. 8/1949.

vrhu na vyloučení A. Tanenbauma. Uvádělo se, že »Tanenbaum je třídní nepřítel, který se vetřel do naší strany proto, aby mohl záměrně škodit«. Nechyběla přitom ani slova o »spojení s podzemními organizacemi«.

Sekretariát ÚV KSČ návrh komise stranické kontroly neschválil a rozhodl, aby se počkalo na výsledek soudu s A. Tanenbaumem. To však zároveň znamenalo, že ten již byl považován za nepřítele.

DALŠÍ OSUD TANENBAUMA

Bývalý bezpečnostní referent A. Tanenbaum, který byl zajištěn v Karlových Varech, se ocitl v nejtěžším postavení. Dne 22. června přišla odtud na ústřední výbor dálnopisem zpráva o jeho výslechu, který prováděla komise vedená J. Taussigovou. V jejím závěru se praví, že vyšetřovaný se přiznal k tomu, že pomáhal třídnímu nepříteli (nikoliv však, a to by mělo být pro další postup v jeho věci rozhodující, zda úmyslně či zda jen svou činností skutečným nepřátelům lidově demokratického zřízení a republiky nahrával), že mu bylo prokázáno, že přijal důležité dokumenty o opatření k ochraně hranic a hlášení, která se ztratila. Závěrem bylo navrženo, aby byl vyloučen ze strany a předán k dalšímu trestnímu řízení státním orgánům, a požadována okamžitá zpráva o rozhodnutí, co s ním dále dělat.

K. Švéb zprávu ihned doručil R. Slánskému. Žádal ho také o souhlas s návrhem, aby A. Tanenbaum byl předán ke stíhání orgánům Státní bezpečnosti, a zároveň upozornil, že odpověď přislíbil do hodiny. Oznámení o výslechu a žádost o rozhodnutí poslal Šváb R. Slánskému i s vyjádřením nového krajského sekretáře z Karlových Var, který sdělo val, že »dosavadním průběhem jednání se vytvořila situace, že propuštění Tanenbauma by mělo za následek rozšíření zpráv pomlouvajících stranu«, a vyslovoval proto zároveň souhlas s návrhem na stíhání, přestože konstatoval, že »dosud průběh jednání nepřinesl konkrétní výsledky, usvědčující Tanenbauma ze styků s nepřítelem«.

R. Slánský své rozhodnutí napsal přímo na Švábovu zprávu. Znělo: »Zajistit Tanenbauma s odůvodněním bodu 4«, což znamenalo, že mu bylo prokázáno, že přijal dokumenty s návrhy na opatření k ochraně hranic a čtyři zpravodajská hlášení, která se ztratila. J. Šváb sdělil stanovisko R. Slánského J. Taussigové v 11.45 hod., a ta mu vzápětí nato oznámila, že zařídí úplnou izolaci A. Tanenbauma.

A. Tanenbaum byl pak předán Státní bezpečnosti. Od 6. do 22. července byl podroben prvnímu kolu výslechů. V hlášení, které pro ministerstvo vnitra vypracoval orgán Státní bezpečnosti, se zjišťuje, že »výslechy nebyla prokázána protistátní činnost, zvláště pokud se týká spojení se zahraniční mocí«, a že lze »plně předpokládat, že jmenovaný není agentem v cizích službách«. Proto také odpovědný pracovník, autor zprávy, napsal: »Navrhuji propuštění Tanenbauma a vyšetřování na svobodě.« Zároveň žádal, aby komise stranické kontroly rozhodla, zda šetření skončit a A. Tanenbauma potrestat stranicky nebo zda ve vyšetřování pokračovat.

A. Tanenbaum propuštěn nebyl. Zůstal — bez soudu — ve vězení i nadále a v zákulisí se zatím o něj svádělo boj. V květnu roku 1950 dostal jeho případ přidělen nový pracovník. Když se seznámil s materiálem a uskutečnil informativní výslech zatčeného, požádal svého nadřízeného B. Doubka o souhlas k »prohloubení a rozšíření vyšetřování«, o souhlas k výslechu dalších osob, jejichž výpověď považoval za nutnou k posouzení případu, i osob, jejichž činnost s Tanenbaumovou souvisela. Ve svém prohlášení z 9. února 1951 píše, že žádné povolení nedostal, přestože svůj návrh »řádně odůvodnil a podložil závažností věci«. Stěžoval si, že naopak dostal příkaz omezit se na samostatnou činnost A. Tanenbauma, sepsat protokol a vypracovat trestní oznámení.

Když úkol splnil a oznámení předložil k posouzení B. Doubkovi, ten prý se zeptal, kolik může obviněný »dostat«. Když dostal odpověď, že tak osm let, rozčilil prý se a přitom prohlásil, že »nemáme zájem, aby byl takto odsouzen«, že jde jen o to, aby trestní oznámení »bylo učiněno v tom smyslu, že by dostačovalo k tomu, aby byl odsouzen na dobu, která by kryla jeho vazbu«. Když s tím onen pracovník nesouhlasil, přepracoval z příkazu J. Šváb trestní oznámení vyšetřovatel V. Kohoutek. Tomu však okresní prokurátor řekl, že na základě jeho oznámení Tanenbauma vůbec soudit nemůže. A Tanenbaum byl pak vrácen od soudu k opětovnému vyšetřování. Nakonec byl odsouzen na osm let a po odvolání na devět. Asi po čtyřech a půl roku byl propuštěn.

Tendence k trestnímu stíhání i dalších osob, jež je patrná z návrhu na tresty, který předkládala komise stranické kontroly, i z jiných materiálů, se plně neprosadila. Přesto však byli i další funkcionáři bývalého karlovarského kraje v pozdějších letech různým způsobem postiženi (v pracovním zařazení apod.). Plně nebyla uskutečněna ani navrhovaná a předpokládaná disciplinární opatření. F. Škrlant, který byl v seznamu funkcionářů navrhovaných na vyloučení na prvním místě, vyloučen nebyl. Také ti, kteří byli navrhováni již předsednictvu a ústřednímu výboru k potrestání, byli pak většinou trestáni rozhodnutím předsednictva KV KSČ v Karlových Varech, jeho usnesením z 28. září 1949 byli vyloučeni z řad členů KSČ J. Horálek, K. Pražský, J. Fára, V. Pichert. Důtku s výstrahou dostali A. Jelínek a F. Makovec (oba navrhovala komise stranické kontroly na vyloučení). Na schůzi předsednictva krajského výboru 16. listopadu 1949 bylo rozhodnuto vyloučit ze strany A. Vinše. Důtku s výstrahou dostal J. Cibulka; A. Šefrhans, který podle návrhu komise stranické kontroly měl být ze strany vyloučen, byl zbaven stranických funkcí.

ZÁVĚRY A ODPOVĚDI

Chceme-li si odpovědět na otázky položené již v úvodu, nutno závěrem konstatovat:

(1) Na Karlovarsku, kde byly do určité míry zvláštní podmínky dané pokvětnovým vývojem, používali někteří straničtí pracovníci — pravděpodobně ve větší míře než ve vnitrozemí — metod práce, které vytvářely napětí mezi komunistickou stranou a nestraníky, mezi členstvem a pracovníky okresních a krajského sekretariátu. To umrtvovalo stranickou práci a stranu izolovalo. Zvláště negativně působily represe za kritiku či nesprávné názory (vylučování ze strany, vyhrožování, využívání bezpečnostního aparátu...). Vytvářely se poměry, které vedly ke křivdám, nespravedlnostem. Tyto malé »případy« vyrůstaly především z našich vnitřních poměrů, z mechanismu mocenského systému a z možností, které dával jednotlivým osobám na některých místech v něm, z revoluční netrpělivosti, která se dostávala do sporu s konkrétní denní situací, z nedostatečné schopnosti střízlivě reagovat na jevy, které narušovaly obraz jednoty přetrvávající z Února a podobně.

(2) Atmosféra studené války, rozšíření teorie o zostřování třídního boje a důraz na ni kladený, úvahy o změnách forem třídního boje, které obracely pozornost na vyhledávání skrytých nepřátel, špiónů ve straně apod., to vše vedlo k prvnímu zauzlení. Porušování vnitrostranické demokracie, potlačování kritiky a další metody byly v těchto podmínkách označeny za projevy vědomé škůdcovské činnosti nepřátel strany a státu, agentů cizí rozvědky. Tím se vytvořila základna pro takové řešení poměrů na Karlovarsku, které vybočovalo z mezí nutné nápravy chybných metod stranické práce. Zcela v rozporu se zákony bylo věznění a odsouzení A. Tanenbauma a persekuce dalších pracovníků strany z Karlovarska.

Způsob řešení situace na Karlovarsku, který vedl k tomu, že celá záležitost se rozrostla do velkých rozměrů, že někteří pracovníci byli postiženi neúměrně svým provinění, byl podporován — tehdy zřejmě obvyklou — metodou reagovat na určité problémy nikoliv všestranným rozborem, nýbrž cestou »exemplárního případu« pro výstrahu. To je však způsob, který svádí k neúměrnému postižení jedněch a zároveň ponechává bez zásahu jiné, dopouštějící se stejných prohřešků, způsob, jenž ve skutečnosti nevede k nápravě, a ani v tomto případě nepřinesl očekávaný výsledek. Naopak. Přispěl k zakrytí podstatných příčin, jejichž produktem byla i situace na Karlovarsku.

(3) Karlovarský případ lze považovat za jeden z kořenů a začátků pozdějších dalších a větších. Již metody, používané některými pracovníky kraje a okresů, byly v rozporu se stranickou demokracií a vedly k porušování socialistické zákonnosti. (V pozdější době se opakovalo totéž ve větším měřítku a s tragičtějšími důsledky.) Ještě více to bylo zřejmé na způsobu »nápravy« poměrů na Karlovarsku, v němž byly patrné tendence směřující až k vytvoření politického procesu. Případ A. Tanenbauma dokonce až do tohoto stadia dospěl a vyznačoval se základními znaky mnoha pozdějších procesů tím, že nesprávné metody práce byly ztotožněny s vědomou protistranickou a protistátní činností a jako takové byly posuzovány, vykonstruovanými obviněními, porušením zákonů, zvůlí atd. pak zdůvodňovány.

Byl to tedy především způsob řešení, jenž vedl k tomu, že »případ« se nestal očekávaným poučením pro stranu, hrází proti šířícím se nedemokratickým metodám a nezákonnostem, ale stupněm k jejich dalšímu prohlubování i k pozdějším velkým politickým procesům, které stejnými metodami spoluvytvářeli mnozí z těch pracovníků ústředních orgánů, kteří se angažovali již v karlovarském případě.

VLADIMÍR BRICHTA

ŽIVOT STRANY, 16.10.68

ŽIVOT STRANY, č. 24/68, 23. října 1968, str. 4.

17/324/XI

NÁŠ KOMENTÁŘ

Hledání východiska

Citový otřes, který jsme utrpěli 21. srpna, činí úsilí o obnovení normálních vztahů k našim spojencům značně nesnadným. To se samozřejmě projevuje i v poměru veřejnosti ke smlouvě o podmínkách dočasného pobytu sovětských vojsk na našem území, uzavřené minulý týden. Je kolem ní mnoho nejasností, mnoho dotazů, proč vůbec naše vláda tento akt podepsala. Když na ně předseda vlády ve sněmovně odpovídal, řekl, že smlouva znamená pro zúčastněné země východisko ze vzniklé situace. Je tomu tak opravdu?

Události z 21. srpna vytvořily situaci, která vážně ovlivnila mezinárodní vývoj, celé světové revoluční hnutí i situaci uvnitř socialistické soustavy. Zejména však ovlivnila situaci v Československu, kde vznikl nepřehledný a bezprávný stav, protože, jak se ukázalo, prostředky, které jsme měli k dispozici, nebyly dosti silné, Varšavské smlouvy do země nepozval.

Poté došlo k prvním moskevským jednáním, krok za krokem se situace, vzdor všelijakým diskusím, začala normalizovat. Lidem, počítajícím s realitou a berouc-ím k tomu v úvahu existující zkušenosti, bylo záhy jasné, že považovat za předpoklad normalizace okamžitý a úplný odchod cizích vojsk by znamenalo oddalovat ji do nedohledna. Když už se Sovětský svaz a další čtyři země rozhodly k nám svá vojska poslat, učinily tak po úvaze. Můžeme onu úvahu považovat za nesprávnou, musíme s ní však počítat a brát na vědomí závěry, které z ní vyplývají, protože, jak se ukázalo, prostředky, které jsme měli k dispozici nebyly dosti silné, aby ji změnily.

Vše nasvědčuje tomu, že se tato úvaha neopírala **pouze** o hodnocení vnitřní situace v Československu, nýbrž, že v popředí zájmů pěti států bylo i hodnocení mezinárodně politické situace ve střední Evropě a ve světě vůbec. S ohledem na tuto okolnost se tedy, vzdor našim přáním, rychlé a úplné stažení cizích vojsk nedalo očekávat.

Jejich pobyt v naší zemi, který nebyl opřen o žádný právní důvod, však nebyl nikomu příjemný. Vzrušoval světové veřejné mínění, dával podněty ke kritice sovětského postupu a také československá legalita, nechceme-li už mluvit o suverenitě, byla neustále v nebezpečí. Proto zúčastněné strany, i když s obtížemi, hledaly ze vzniklé situace východisko. Na normalizaci, ať už tomuto pojmu přikládáme jakýkoliv význam, měly a mají zájem všichni. Československo i ostatní země Varšavské smlouvy a koneckonců i ostatní státy. Nenormální situace kdekoliv na světě, byť byla stokrát vydávána za rodinnou záležitost určité skupiny zemí, může totiž vždy posloužit za záminku k vyprovokování třeba i dalekosáhlého konfliktu.

Náš vlastní zájem na normalizaci přitom byl a je prvořadý, protože nám nejde jenom o evropský a světový mír, ale zejména také o mír na našich ulicích, o to, abychom mohli pokud možno v klidu pokračovat v politice, kterou drtivá většina občanů tak nadšeně vzala v letošních polednových měsících za svou.

Vláda měla tedy mnohé pádné důvody, aby v našem zájmu jednala o této smlouvě. Významná je při tom také okolnost, že Československo nechce být příčinou zostřování mezinárodního napětí, nýbrž naopak, tradičně chce přispívat k jeho zmírňování. Usiluje současně, aby se jeho vztahy k vlastním spojencům dostaly na přijatelnou úroveň, aby se postupně obnovovala vzájemná důvěra a spolupráce.

Vnitropoliticky pak mezi hlavní důvody, vedoucí k uzavření smlouvy, patří snaha po plném obnovení československé legality a zajištění bezpečnosti vlastních občanů. Vláda a my všichni máme zájem na vytvoření dalších garancií proti vměšování spojenců do našich záležitostí. Řešení vyžadovaly i otázky finančního a hospodářského rázu a v neposlední řadě i nutnost vytvoření podmínek pro obnovení normální činnosti československé armády.

Text smlouvy i výklad, který k ní podal předseda vlády v Národním shromáždění, dokazují, že cíle, které uzavřením smlouvy sledovala naše vláda, jsou v ní zajištěny. Vláda především dosáhla toho, že do dvou měsíců budou evakuována všechna vojska čtyř států a převážná většina vojsk sovětských. Na našem území zůstane jen přesně stanovený kontingent sovětských vojsk, který se přitom podrobuje smluvně dohodnutému režimu.

Ve smlouvě je výslovně řečeno, že vojska zde zůstávají v zájmu zajištění bezpečnosti socialistických zemí před sílícími revanšistickými snahami západoněmeckých militaristických sil. Tedy ne kvůli eventuálnímu »vnitřnímu« nepříteli. Spory o to, zda u nás kontrarevoluce byla či ne, mohou pokračovat, to smlouva neřeší. Faktem však je, že sovětští vojáci podle ní nejsou v Československu proto, aby nám jako třídní bratři pomáhali v boji proti kontrarevoluci. I to je důležitý politický výsledek jednání, které vláda před podpisem smlouvy vedla.

Výslovná ujištění o respektování naší suverenity, o nevměšování sovětských vojsk do našich záležitostí i o tom, že sovětská vojska, kromě výslovně uvedených případů, podléhají československému právnímu řádu, jsou rovněž pozitivním obsahem smlouvy, stejně jako smluvní ujednání hospodářského rázu a další podrobnosti, stanovící režim pobytu sovětských vojsk v Československu. Samozřejmě, hovořím-li o pozitivních výsledcích, vždy vycházím z toho, že to nebyla naše vláda, od které vzešla iniciativa k pobytu cizích vojsk v této zemi, že k ujednání smlouvy přikročila teprve v určité situaci, na jejímž vzniku sama neměla iniciativní podíl.

Proto si myslím, že vláda právem dostala od parlamentu absolutorium a měla by je dostat i od nás všech. Silné řeči některých jedinců, že by takovou smlouvu nepodepsali, lze chápat, svědčí však o nedostatku smyslu pro opravdu realistickou politiku.

Otevřená povaha smlouvy, možnost jejích změn a především fakt, že jde o **dočasný pobyt** vojsk na našem území, rovněž dokazuje, že schválená smlouva může být pro všechny zúčastněné země východiskem ze situace, do které se 21. srpna dostaly. Nechci prorokovat, jak bude tohoto východiska využito, zda časem nenakupí nové balvany, které je zatarasí. Její plnění totiž není a nebude jen naší záležitostí, loajalita i druhého smluvního partnera je samozřejmě nezbytná. Jen tak se dočkáme i okamžiku, že poslední cizí voják z našeho území odejde.

Zatím však, a věříme, že trvale, je tu otevřeno východisko zejména pro nás, východisko k vnitropolitické konsolidaci a dalšímu rozvoji a upevnění československého socialismu. Právě proto také předseda vlády ve svém parlamentním projevu, když uzavření smlouvy obhajoval, hovořil i o vnitropolitických otázkách a o úkolech, které nás v nejbližší době očekávají. »Československý lid, jeho zástupci a všechny instituce mají dostatek prostoru, aby si podle svých zájmů, podle revolučních a demokratických tradic zajistili spokojenou socialistickou budoucnost,« prohlásil. Jde tedy nyní o to, jak dovedeme tohoto prostoru využít. Fakt, že od minulého pátku jsou sovětská vojska na našem území přítomna na základě uzavřené smlouvy, nemá podle této smlouvy být na překážku našemu úsilí, abychom vývoj, tak úspěšně započatý letošním lednem, spjatý s obrodou socialismu v Československu, dovedli do konce.

PETR ZEMEK

ŽIVOT STRANY, č. 24/68, 23. října 1968, str. 4.

KOMUNISTICKÉ STRANY VE FAKTECH A ČÍSLECH

POLSKÁ SJEDNOCENÁ DĚLNICKÁ STRANA

V prosinci 1918 byla založena Komunistická strana Polska. V lednu 1942 vzniká marxistická revoluční strana Polská dělnická strana. 15.—21. 12. 1948 dochází ke sjednocovacímu sjezdu, na němž se sloučila Polská dělnická strana s Polskou socialistickou stranou. Tak vzniká Polská sjednocená dělnická strana. Má asi 2 miliony členů a kandidátů. IV sjezd PSDS se konal v červnu 1964, V. sjezd má být zahájen letos v listopadu. Prvním tajemníkem ÚV PSDS je Władysław Gomułka. Ústředním tiskovým orgánem PSDS je Trybuna ludu, teoretickým orgánem Nowe drogi. PSDS je řídicí politickou silou v zemi. Jako vedoucí síla Fronty národní jednoty spolupracuje se Sjednocenou lidovou stranou, Demokratickou stranou a dalšími pokrokovými veřejnými organizacemi.

MONGOLSKÁ LIDOVÁ REVOLUČNÍ STRANA

byla založena 1. března 1921. V současné době má asi 50 000 členů a kandidátů, její XV. sjezd se konal v červnu 1966. Prvním tajemníkem ÚV MLRS je Jumdžagín Cedenbal. Tiskové orgány: list Únen a teoretický časopis Namyn Amdral.

KOREJSKÁ STRANA PRÁCE

vznikla v srpnu 1946 sloučením Komunistické strany Koreje (která byla založena 17. dubna 1925) s Lidovou stranou. Počet členů Korejské strany práce není zveřejňován, je považován za tajný. Generálním tajemníkem ÚV KSP je Kim Ir-sen. Tiskové orgány: list Nodong Sinmun a teoretický měsíčník Kynodža. KSP je vedoucí silou korejského lidu.

VIETNAMSKÁ STRANA PRACUJÍCÍCH

vznikla v březnu 1951, v období osvobozenecké války proti francouzské okupaci jako pokračovatelka Komunistické strany Indočíny, která byla založena 3. února 1930. Údaj o počtu členů strany je v současné době považován za tajný. II. sjezd VSP se konal 5. až 10. září 1960. Předsedou ústředního výboru je Ho Či Min. Tiskové orgány list Nhan-Dan a teoretický časopis Hoc-Tap.

V kapitalistických zemích Evropy

KOMUNISTICKÁ STRANA BELGIE

byla založena 4. září 1921. Má asi 14 000 členů. Předsedou strany je Marc Drumaux. Tiskový orgán: týdeník Le Drapeau Rouge. V poválečných letech (1945—1947) byli představitelé strany ve vládě. V parlamentních volbách v březnu 1968 získala 170 686 hlasů (to znamená 3,3 %), čímž dosáhla 5 mandátů v poslanecké sněmovně. Svůj vliv strana především uplatňuje v sociálně demokratickém odborovém hnutí FGTB, jakož i v mírovém belgickém hnutí. Ve své politické činnosti se soustřeďuje na boj za prohloubení demokracie v zemi, za federativní řešení problémů soužití Vlámů a Valonů, za jednotný postup se sociálně demokratickými a katolickými dělníky proti monopolům.

POKROKOVÁ STRANA KYPERSKÝCH PRACUJÍCÍCH (AKEL)

vznikla 5. 10. 1941 jako pokračovatelka Komunistické strany Kypru, která působila v letech 1926 až 1941. V roce 1955 byla postavena mimo zákon, obnovena v roce 1959. Má 14 000 členů. Generálním tajemníkem ústředního výboru je Ezekias Papaioannu. Ústřední tiskový orgán: Charajví a teoreticko-politický orgán Neos Dimokratis. V parlamentě má 5 poslanců. Její poslední sjezd se konal v březnu 1966. Ve své činnosti se opírá o odborovou ústřednu Všekyperské federace práce.

DÁNSKÁ KOMUNISTICKÁ STRANA

vznikla 9. listopadu 1919. Předsedou ústředního výboru je Knud Jespersen. Tiskové orgány: list Land Og Folk a teoretický časopis Tiden. Ve své činnosti se strana opírá mj. o Komunistický svaz mládeže Dánska a Svaz demokratických žen. Má značný vliv i v odborech. Ve volbách do Folketingu v lednu 1968 komunisté získali 29 824 hlasů, nezískali však žádný mandát. Strana má asi 8000 členů, její poslední sjezd se konal v listopadu 1966. Program Dánské komunistické strany vytyčuje mírový přechod k socialismu cestou důsledných politických reforem.

KOMUNISTICKÁ STRANA FINSKA

byla založena 29. srpna 1918. Má asi 50 000 členů. Předsedou ústředního výboru je Aarne Saarinen, generálním tajemníkem Ville Pessi. Tiskové orgány: list Kansa Uutiset a teoretický měsíčník Kommunisti. Do roku 1944 působila ilegálně, v letech 1944—1948 byli představitelé strany zastoupeni ve vládě. KS Finska je součástí Demokratického svazu finského lidu, který byl vytvořen z její iniciativy v roce 1944. V parlamentních volbách v roce 1966 strana získala 42 mandátů. Ve vládě jsou i tři představitelé Demokratického svazu finského lidu, jehož hlavní složkou je KS Finska. Poslední sjezd strany se konal v lednu 1966.

FRANCOUZSKÁ KOMUNISTICKÁ STRANA

vznikla 29. prosince 1920. Má 425 000 členů. Generálním tajemníkem FKS je Waldeck Rochet. Hlavní tiskové orgány: L'Humanité a teoretický měsíčník Cahiers Du Communisme. V prvním poválečném období byli komunisté ve vládě. V parlamentních volbách v červnu 1968 hlasovalo pro FKS v prvním kole 4 435 357 voličů, to znamená 20,03 % (v roce 1967 22,51 %). V Národním shromáždění získala strana 34 mandátů ze 487 (v předešlém volebním období 73 mandátů). Strana se ve své činnosti opírá o masové organizace, zejména o Všeobecnou konfederaci práce (CGT), nejsilnější francouzskou odborovou ústřednu. Na svých posledních sjezdech — XVII. (1964) a XVIII. (leden 1966) — FKS rozpracovala svůj program pokojného přechodu k socialismu. Vyslovila se pro systém více stran, nejen v boji za strukturální přeměny, nýbrž i při výstavbě socialismu.

ZEMĚDĚLSKÉ NOVINY, 25. října 1968, str. 1.

20/324/XI

Názory v číslech

Praha (tv) -- Ústav pro výzkum veřejného mínění při Akademii věd uskutečnil v prvních dnech října průzkumnou anketu na téma „Vztah Čechů a Slováků k dějinám". Na území republiky bylo občanům starším 18 let položeno 15 otázek na různá témata týkající se vztahu současného čs. obyvatele k dějinám, kultuře a též vztahu mezi Čechy a Slováky. V anketě odpovídali tedy občané s určitou úrovní vzdělání a informovanosti.

Mezi otázkami byl i dotaz: Které osobnosti našich dějin pokládáte za největší? Pořadí vyšlo takto (v závorkách uvádíme procenta dotázaných, kteří se vyslovili pro tu či onu osobnost): T. G. Masaryk (81), Mistr Jan Hus (39), Karel IV. (33), J. A. Komenský (28), L. Svoboda (22), A. Dubček (20) atd.

Na Slovensku pak vypadaly odpovědi takto: L. Štúr (62), A. Dubček (56), M. R. Štefánik (42), T. G. Masaryk (31), L. Svoboda (17) aj.

Za národ nám kulturou nejbližší považovalo v českých zemích Jugoslávce 62 procent dotázaných, na Slovensku 71 procent.

Pokud jde o „nejslavnější období našich dějin", pak 39 procent dotázaných považovalo za toto období první republiku (včetně vzniku ČSSR), dále 36 procent husitskou dobu a 31 procent dobu Karla IV. atd.

Zde ovšem mohli dotázaní uvést dvě období. Pořadí bylo pak stanoveno podle procent, kolik dotázaných uvedlo tu kterou dobu na prvním nebo druhém místě.

K tomuto zajímavému dokumentu, který bez sporu náleží mezi nejdůkladněji zpracované průzkumy svého druhu, se ještě vrátíme.

SVOBODNÉ SLOVO, 25. října 1968, str. 3.

Národy Jugoslávie jsou nám nejbližší

PRAHA (ork) — Ústav pro výzkum veřejného mínění ČSAV v Praze uskutečnil začátkem října průzkumnou anketu na téma: Vztah Čechů a Slováků k dějinám. Otázky zodpovídali občané všech věkových a sociálních skupin po celém území naší republiky. Byli dotazováni ti, u nichž se dala předpokládat vyšší informovanost a sečtělost. V českých krajích bylo 662 dotázaných a ve slovenských krajích 426. Výsledky ankety byly porovnány s výsledky výzkumu, který se uskutečnil v roce 1946 v českých zemích.

Celkem bylo položeno 27 otázek, jen některé z nich uvádíme:

1. Které období českých dějin považujete za nejslavnější, za dobu vzestupu, rozvoje? Čechy: 39 proc. dotázaných řadí na první místo první republiku (včetně vzniku ČSSR), následuje husitská doba a doba Karla IV.; Slovensko (jedná se o slovenské dějiny): 36 proc. Štúrova období, následuje období po lednu 1968 a Slovenské národní povstání.

2. Největší osobnosti českých dějin? 81 proc. uvádí T. G. Masaryka (L. Svoboda — 5. místo — 22 proc. a A. Dubček — 6. místo — 20 proc.); Slovensko (osobnosti slovenských dějin): 62 proc. uvedlo L. Štúra (A. Dubček — 2. místo — 56 proc., TGM — 4. místo — 31 proc., L. Svoboda — 5. místo — 17 proc.).

3. Který národ je svým charakterem a kulturou nejbližší Čechům a Slovákům? České kraje: 62 proc. — národy Jugoslávie, 23 proc. Rakušané (na 5.—6. místě národy SSSR s 10 proc.; slovenské kraje: 71 proc. národy Jugoslávie (na 3. místě národy SSSR s 18 proc.).

Anketa se uskutečnila k 50. výročí vzniku republiky.